

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petra Nekolová

Vazba jako prostředek ultima ratio

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 3. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 161. 372 znaků včetně mezer.

.....

Petra Nekolová

V Jabkenicích dne 9. 4. 2019

Touto cestou bych ráda poděkovala paní JUDr. Ingrid Galovcové, Ph.D., za cenné rady při vedení této práce, náměty k jejímu zlepšení, za poskytnutý čas a příjemnou spolupráci.

Obsah

OBSAH	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
ÚVOD	7
1 Z HISTORIE VÝVOJE VAZBY NA NAŠEM ÚZEMÍ	9
1.1 ZÁKON Č. 119/1873 Ř.Z., UVÁDĚJÍCÍ ŘÁD SOUDU TRESTNÍHO.....	9
1.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA VAZBY V OBDOBÍ SOCIALISMU A PO ROCE 1989.....	11
1.2.1 Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním	11
1.2.2 Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním	12
1.2.3 Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).....	13
2 ÚSTAVNÍ PRINCIPY, ZÁRUKY A LIMITY VAZBY	16
2.1 PRÁVO NA OSOBNÍ SVOBODU A ZÁSADA ŘÁDNÉHO ZÁKONNÉHO PROCESU	16
2.2 PRESUMPCE NEVINY	19
2.3 VÝZNAM JUDIKATURY PŘI OCHRANĚ ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD	21
3 VAZBA JAKO OPATŘENÍ ZAJIŠŤUJÍCÍ OSOBU OBVINĚNÉHO	24
3.1 ZAJIŠTĚNÍ OSOB DŮLEŽITÝCH PRO TRESTNÍ ŘÍZENÍ.....	24
3.2 OBECNĚ K INSTITUTU VAZBY.....	26
3.3 ZÁKONNÉ PODMÍNKY VAZBY.....	28
3.3.1 <i>Obviněný</i>	28
3.3.2 <i>Vazební důvody</i>	30
3.3.2.1 <i>Vazba útěková</i>	32
3.3.2.2 <i>Vazba koluzní</i>	35
3.3.2.3 <i>Vazba předstižná</i>	38
3.3.3 <i>Možnosti nahrazení vazby</i>	41
3.3.3.1 <i>Záruka za další chování obviněného (§ 73 odst. 1 písm. a) TrŘ)</i>	43
3.3.3.2 <i>Písemný slib obviněného (§ 73 odst. 1 písm. b) TrŘ)</i>	44
3.3.3.3 <i>Dohled probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. c) TrŘ)</i>	45
3.3.3.4 <i>Předběžná opatření (§ 73 odst. 1 písm. d) a § 88b a násl. TrŘ)</i>	45
3.3.3.5 <i>Peněžitá záruka (§ 73a TrŘ)</i>	47
3.3.3.6 <i>Umístění v péči důvěryhodné osoby (§ 50 ZSVM)</i>	49
3.3.4 <i>Vazba a tzv. bagatelní trestné činy</i>	51
3.3.5 <i>Rozhodování o vazbě</i>	53
3.4 TRVÁNÍ VAZBY.....	58
3.5 ŽÁDOST O PROPUŠTĚNÍ Z VAZBY.....	65

ZÁVĚR	67
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	72
SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY	72
SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ	75
ABSTRAKT: VAZBA JAKO PROSTŘEDEK <i>ULTIMA RATIO</i>	77
ABSTRACT: CRIMINAL CUSTODY AS AN <i>ULTIMA RATIO</i> INSTRUMENT	78
KLÍČOVÁ SLOVA: KEY WORDS:	79

Seznam použitých zkratk

Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
EÚLP	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů
MPLP	Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ¹
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ESLP	Evropský soud pro lidská práva

¹ V rámci této diplomové práce je odkazováno zkratkou „MPLP“ na články obsažené v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.

Úvod

Trestní právo je ovládáno v souladu s pojetím České republiky jako demokratického právního státu řadou právních principů, tedy vůdčími idejemi, jimiž je ovlivněna nejenom aplikace a interpretace práva, nýbrž i samotná normotvorba. Jedním z uvedených principů je též princip *ultima ratio*, kterýžto staví trestní právo, resp. trestní odpovědnost do pozice posledního a nejkrajnějšího prostředku omezujícího v největší možné míře, oproti jiným druhům právních odpovědností (např. občanskoprávní, správněprávní, apod.), základní práva a svobody osob stíhaných pro důvodné podezření ze spáchání protiprávního činu dosahujícího určité intenzity společenské škodlivosti, jenž trestní zákon označuje výslovně za trestný čin a jenž naplňuje znaky v takovém zákoně uvedené. Na druhou stranu nelze opomíjet ochranou funkci trestního práva, když toto chrání společenské vztahy, zájmy a hodnoty, tzv. objekty skutkových podstat trestných činů, spáchaným protiprávním činem poškozené nebo ohrožené. Z uvedeného principu vyplývá, že k použití trestního práva, vč. jeho nástrojů a opatření, se uchylujeme pouze tehdy, nelze-li dosáhnout vytyčeného cíle v podobě nastolení spravedlnosti prostřednictvím jiného druhu právní odpovědnosti, než-li té trestní, čímž z principu *ultima ratio* vyvěrá jeden z dalších principů, a to princip subsidiarity trestní represe, dnes výslovně zakotvený v § 12 odst. 2 TrZ.

Ač samotné trestní právo ztělesňuje odvětví právního řádu, k němuž by mělo být přístupováno jen zcela výjimečně s ohledem na jeho závažné dopady, přesto i v jeho rámci existují instituty, k nimž bychom se, oproti jiným nástrojům téhož právního odvětví, měli uchýlovat jako nástrojům *ultima ratio* až tehdy, není-li jiné možnosti, jak dosáhnout kýženého výsledku. Jedním z takto pojímaných nástrojů, vedle např. nepodmíněného trestu odnětí svobody, jenž je rovněž jakýmsi *ultima ratio* z hlediska existujících druhů trestů v oblasti hmotného práva, jest institut vazby jakožto opatření zajišťující osobu obviněného pro účely trestního řízení, kdy začneme-li se zabývat studiem uvedeného opatření, pak se již v samotných úvodech učebnic, komentářů, odborných článků nebo třeba důvodových zpráv² setkáme s formulací, podle níž vazba, jejíž důsledky na osobní svobodu obviněného jsou obdobné důsledkům

² S pojetím vazby jakožto nejzávažnějším procesním opatřením zajišťujícím obviněného pracovala např. důvodová zpráva k TrŘ už v r. 1961.

nastoupení nepodmíněného trestu odnětí svobody, představuje nejzávažnější z trestně-procesních zajišťovacích opatření vůbec.

Mým cílem v této diplomové práci je jednak prostřednictvím stručného historického exkurzu nastínit právní vývoj uvedeného zajišťovacího opatření a jeho pozvolný přerod k nástroji uplatňovanému pouze v mimořádných případech při splnění striktních, zákonem stanovených podmínek a to ryze k zajištění účelu trestního stíhání a tím k dosažení spravedlnosti. Dále si kladu za cíl pokusit se prostřednictvím ústavně zakotvených právních principů a základních lidských práv a svobod vazebním stíháním dotčených zdůvodnit, proč je nezbytné k vazbě přistupovat až jako ke krajnímu prostředku v rámci trestně-procesních zajišťovacích instrumentů. A posledním, stěžejním cílem této práce je osvětlit, jaké záruky náš právní řád skýtá pro zabezpečení respektování zde pojednávaného principu *ultima ratio* u vazby ze strany orgánů činných v trestním řízení, a to na základě zákonných podmínek vymezených v platné a účinné právní úpravě, s konkrétními odkazy na bohatou judikaturu zejm. vrcholných soudních institucí, v prvé řadě Ústavního soudu povolaného k ochraně ústavním pořádkem garantovaných elementárních lidských práv a svobod, když se pokusím tyto následně též kriticky zhodnotit, a to obzvláště tam, kde předmětná otázka je v teorii či praxi otázkou spornou.

Dané téma diplomové práce jsem si zvolila z důvodu svého zájmu o veřejné právo, jehož součástí je jak právo trestní, tak právo ústavní, jež se v případě vazby velmi výrazně propojují a doplňují, přičemž ústavně zakotvené zásady tím více vystupují do popředí, jde-li o tak závažný zásah do osobní svobody, jaký představuje tento zajišťovací trestně-procesní institut. Důvodem utvrzujícím můj zájem o tento instrument je i skutečnost, že právě s ohledem na uvedený ústavněprávní přesah, ztělesňuje vazba opatření poměrně kontroverzní v právním státě ctícím základní práva a svobody, jak nás ostatně zavazují i mezinárodní normy, neboť osobu doposud považovanou za nevinou „vězníme“ způsobem vzbuzujícím v očích veřejnosti dojem, že tato skutečně spáchala skutek, pro nějž bylo trestní stíhání zahájeno, což nepochybně zanechá, nebude-li takový závěr bez důvodných pochybností orgány činnými v trestním řízení prokázán, nejméně na cti takové osoby značné následky.

1 Z historie vývoje vazby na našem území

Odrazem společenského vývoje je zcela bezpochyby vývoj právní úpravy, neboť kde jinde se má projevit stupeň dosažené vyspělosti lidstva v takové míře, než v oblasti formálních pramenů práva odrážejících společenské okolnosti a příčiny vedoucí k jejich přijetí. Tím spíše se dosažený stupeň civilizovanosti projevuje ve sféře práv garantujících trestně stíhaným osobám minimální záruky lidského, nikterak ponižujícího, zacházení respektujícího jejich osobnost, dobrou pověst a čest. Vazba patří mezi jeden z nejstarších institutů trestního řízení tvořících v dobách feudálních jeho nepostradatelnou součást, jako nástroj sloužící k úspěšnému dosažení jím sledovaného účelu, když byla používána, resp. nadužívána, takřka vždy.³ Z toho důvodu považuji za příhodné na samotném úvodu své práce ve stručnosti nastínit trestně-právní vývoj vazby na našem území, z něhož je patrné, že dnes účinná právní úprava představuje významný posun vpřed v souladu s rozvojem České republiky jako demokratického právního státu, který není čistě nahodilý, ale je výsledkem dlouhého historického vývoje, v jehož rámci se snažíme vyvarovat chyb v minulosti nastalých.

1.1 Zákon č. 119/1873 ř.z., uvádějíci řád soudu trestního

Do roku 1950 na našem území platil trestní řád z roku 1873 (zákon č. 119/1873 ř.z.), v němž bychom právní úpravu opatření sloužících k zajištění osob a věcí našli v § 139 a násl., když právní úprava institutu vazby (zákon hovoří o „řádné vazbě vyšetřovací“) nachází své místo počínaje § 179 a násl. Jmenovaný trestní řád v § 180 stanoví, že do řádné vyšetřovací vazby lze vzít pouze osobu obviněnou, která byla vyslechnuta soudcem, u níž i po jejím vyslechnutí setrvává podezření ze spáchání přečinu nebo zločinu, a současně je dán některý z důvodů uvedený v § 175 bodu 2, 3 nebo 4, přičemž důvody zde uvedené jsou takřka shodné s vazebními důvody, jež máme dnes upraveny v § 67 TrŘ (v § 175 bodu 2 lze spatřovat v dnešním pojetí vazbu útěkovou, v bodu 3 vazbu koluzní a konečně v bodu 4 vazbu předstížnou).⁴ Uvalení vazby tak muselo být vždy podloženo konkrétními skutečnostmi, kteréžto ji dostatečně odůvodňovaly, čímž je zdůrazněno její pojmání jakožto výjimečného zajišťovacího

³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 498. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

⁴ RŮŽIČKA, M. a ZEŽULOVÁ, J. *Zadrženi a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C.H. Beck, 2004, s.128 - 133. ISBN 80-7179-817-7.

opatření, k němuž se už tehdy přistupovalo jen v krajních případech. Na rozdíl od současné právní úpravy přistupující k vazbě jako k trestně-procesnímu opatření vždy fakultativnímu uvedený trestní řád upravoval též podmínky vazby obligatorní dopadající na případy zločinů, za něž bylo možné uložit trest smrti nebo trest odnětí svobody v délce nejméně 10 let, při splnění těchto podmínek obviněný musel být do vazby vzat. Obdobně jako dnes, i podle z. č. 119/1873 ř.z. se obviněný mohl bránit proti rozhodnutí o vazbě stížností, a to stížností směřovanou ke komoře poradní. Proti jejímu rozhodnutí mohl následně podat stížnost k druhoinstančnímu soudu. Při výkonu vazby jmenovaný trestní řád kladl důraz na ochranu dobré pověsti a cti obviněného, neboť měla být vykonána tak, aby byl vazebně stíhaný omezen na své svobodě jen v nezbytně nutném rozsahu a na nezbytně nutnou dobu (§ 183 a § 190). Podobně jako dnes platný a účinný TrŘ limituje koluzní vazbu na 3 měsíce (§ 72a odst. 3 TrŘ), tak i zákon č. 119/1873 ř.z. omezuje vyšetřovací vazbu z „koluzních“ důvodů, avšak max. na 2 měsíce, s tím, že pokud šlo o složitý případ, bylo možné ji prodloužit na max. 3 měsíce počítaje od zatčení obviněného. Jest patrné, že již v 19 st. si zákonodárci byli vědomi závažných dopadů vazby na osoby takto stíhané, proto pojednáváný zákon rovněž upravoval opatření ji nahrazující, konkrétně nahrazení vazby slibem nebo peněžitou kaucí či rukojemstvím. Další odlišnost oproti současné právní úpravě představuje rozhodnutí o propuštění z vazby, jež mohl učinit soudce pouze se souhlasem státního zástupce, v případě rozporu mezi nimi rozhodovala poradní komora (§ 196). Některá ustanovení trestního řádu z r. 1873 byla s účinností od 1. 2. 1949 novelizována zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, v oblasti vazby jím došlo např. ke zrušení ustanovení upravujících kaucí.⁵

⁵ RŮŽIČKA, M. a ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 142. ISBN 80-7179-817-7.

1.2 Právní úprava vazby v období socialismu a po roce 1989

1.2.1 Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním

Po únorovém převratu v roce 1948 se v poválečném Československu dostává k moci komunistická strana využívající k upevnění svého vlivu mj. prostředky práva, práva trestního nevyjímaje. Trestní právo sloužilo jako nástroj represe proti odpůrcům režimu a řada práv a záruk stíhaných osob byla pouhou formální deklarací, jež v praxi nebyla aplikována a pozbyla tak na svém významu. V trestním řízení při vyšetřování trestných činů sehrávaly hlavní úlohu orgány národní bezpečnosti (zejm. Sbor národní bezpečnosti) kooperující s prokuraturou zastupující stát jako veřejný žalobce.

Vazba představovala institut zajišťující osobu obviněného pro hladký průběh trestního řízení, když za tím účelem mohl o uvalení vazby rozhodnout sám prokurátor (§ 78 písm. b) zákona č. 87/1950 Sb.) a to při dodržení zákonného postupu, byl-li naplněn některý z vazebních důvodů uvedený v § 96 odst. 2 (vazba fakultativní). V § 96 odst. 1 zákon vymezoval podmínky, při jejichž splnění musel být obviněný vzat do vazby vždy (vazba obligatorní). Tendence „vyšachovat“ z rozhodování o vazbě v přípravném řízení soudy a zcela jej ponechat na prokuratuře se projevila i co do posuzování stížností obviněného jakožto opravných prostředků proti takovým rozhodnutím, kdy o těchto rozhodoval nadřízený prokurátor (§ 105 ve spojení s § 36). Jediným ustanovením věnujícím se déle trvání vazby byl § 104, z něž vyplývalo, že vazba mohla trvat jen nezbytně nutnou dobu, po kterou trval některý z vazebních důvodů. V okamžiku, kdy takový důvod pominul, měl prokurátor povinnost propustit obviněného ihned na svobodu. Zásadu rychlosti projednávání vazebních věcí můžeme vyčíst z § 107, podle něž se orgány činné v trestním řízení musely přičinit k co nejkratšímu trvání vazby.⁶ Z toho lze dovodit, že trestní řád vymezil poměrně rozsáhlé pravomoci pro prokuraturu, když jí ponechal širokou možnost uvážení, zda vazební důvody pominuly či nikoliv, což podpořil ještě tím, že výslovně nestanovil maximální přípustnou délku trvání vazby. Jak jest vidno, uvedená právní úprava může vyvolávat jisté spekulace nad tím, jestli skutečně skýtala dostatečné záruky před libovůli orgánů veřejné moci a zda opravdu byla vazba užívána jen jako prostředek *ultima ratio*.

⁶ RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s.144 - 149. ISBN 80-7179-817-7.

1.2.2 Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 87/1950 Sb. byl nahrazen trestním řádem z r. 1956 představující v určitém směru pokrok oproti dříve účinné právní úpravě a to včetně oblasti vazby, snažíc se stanovit pro přípravné řízení maximální limity jejího trvání (2 měsíce) a procesní postup rozhodování o jejím prodloužení (až o jeden měsíc nadřízeným prokurátorem, s výjimkou vazby koluzní; § 81 a § 82 zákona č. 64/1956 Sb.), když v tomto lze shledat jisté východisko pro záruky, dle nichž vazba nemá být nadužívána. Určitou zvláštnost, s níž se v současnosti v účinné zákonné úpravě nesečkáme, představuje rozlišování mezi prozatímní vazbou a vazbou. O vzetí podezřelého ze spáchání trestného činu do prozatímní vazby rozhodovaly vyšetřovací orgány (vyšetřovatelé prokuratury nebo ministerstva vnitra - § 172 téhož zákona), pokud byly splněny dvě kumulativní podmínky – existovaly vazební důvody a věc nesnesla odkladu. Oproti tomu, pakliže šlo o „klasickou“ fakultativní vazbu, jak ji známe dnes, bylo možné ji uvalit pouze na osobu obviněnou, u níž byly skutečnosti dostatečně odůvodňující obavy uvedené v § 79 s tím, že rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby mohl učinit nejen soud, ale v přípravném řízení rovněž prokurátor. I zde se obviněný mohl bránit proti rozhodnutí o vazbě stížností, již mohl rozhodující orgán vyhovět v rámci autoremedury, příp. byla posuzována buď nadřízeným prokurátorem, šlo-li o rozhodnutí prokurátora, nebo nadřízeným soudem, rozhodoval-li o vazbě soud (§ 159 a násl. citovaného zákona). Je zde tedy stále patrná tendence rozšiřování pravomocí prokuratury, a to zejm. prokurátora generálního (ten mohl prodloužit vazbu v přípravném řízení de facto neomezeně - § 81 odst. 1), jež neustále zesiluje od počátku 50. let 20. století.⁷ Prokuratura a soudy *ex officio* v každém stádiu trestního řízení zkoumaly, zda vazební důvody nadále trvaly, v opačném případě bylo nutné propustit stíhanou osobu na svobodu. V pojednávaném trestním řádu lze spatřovat zárodky jednoho ze soudobých opatření nahrazujících vazbu, k nimž se uchylujeme přednostně, ač se zde vztahoval pouze k vazbě útěkové, a to konkrétně písemného slibu (§ 83).⁸

⁷ ADAMEC, M. Prokuratura a její vývoj na našem území. In: *Epravo.cz* [online]. 2016. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html?mail>.

⁸ RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadrženi a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s.152 - 165. ISBN 80-7179-817-7.

1.2.3 Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zatímco v oblasti trestního práva hmotného dnes aplikujeme zákonnou úpravu účinnou od 1. 1. 2010, trestní řízení upravuje zákon účinný od 1. 1. 1962, byť tento prošel četnými novelizacemi (přes 90), a proto jej nyní nemůžeme ztotožňovat s podobou účinnou v jeho prvopočátcích. Původní znění trestního řádu co do úpravy vazby se nepříliš odchylovalo od formulací uvedených v trestním řádu z r. 1956. Stále bylo možné uvalit ji na osobu obviněnou z trestného činu, u níž byly dány zákonem uvedené vazební důvody a změnu nedoznal ani proces rozhodování o ní (§ 67 a násl.). Oproti zákonu č. 64/1956 Sb. zde ovšem není rozeznáván institut prozatímní vazby. Novinku, s níž prvotní znění trestního řádu z r. 1961 přišlo, představovala možnost nahrazení vazby vedle písemného slibu obviněného též zárukou společenské organizace, a to nejenom u vazby útekové, jako tomu bylo u slibu, ale rovněž u vazby předstižné, když tímto se projevila tehdejší snaha o zapojení společenských organizací do boje proti kriminalitě a snaha zákonodárců formálně zdůraznit přístup k tomuto zajišťovacímu opatření jakožto ryze výjimečnému, není-li jiné alternativy.⁹

K výraznějším změnám v právní úpravě vazby došlo novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 149/1969 Sb., kterážto v přípravném řízení posílila pravomoci prokurátorů nadřízených prokurátorům rozhodujícím o vazbě, neboť tito mohli rozhodovat o prodloužení vazby nad zákonné 2 měsíce zcela bez limitace maximální délkou jejího trvání (původně tuto pravomoc měl pouze prokurátor generální). Citovaná novela pak blíže specifikovala, jakými orgány má být rozhodnuto o žádosti obviněného o propuštění na svobodu (soudem, popř. v přípravném řízení prokurátorem). Významný klad a pokrok uvedené novely co do ochrany osobní svobody a jejího omezení vazbou jen v mimořádných případech spočíval ve stanovení procesu rozhodování o stížnostech jakožto opravných prostředcích proti rozhodnutím prokurátora, jimiž na obviněného uvalil vazbu nebo zamítl jeho žádost o propuštění na svobodu. O těchto stížnostech rozhodoval příslušný soud zpravidla do 5 dnů (§ 146a TrŘ ve znění citované novely), když uvedené novelizované ustanovení mělo vyrovnat tehdy kritizované nerovnoměrné rozložení pravomocí mezi prokuraturu a soudy a posílit tak pravomoci soudů.

⁹ RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s.167. ISBN 80-7179-817-7.

Pro období socialismu je charakteristické, že právní úprava vazby čítala jen několik málo paragrafů, jež bychom na rukách spočítali, které představovaly spíše formální prohlášení než respektované a dodržované záruky stíhaných osob, což bylo mj. podtrženo neexistencí ustanovení omezujících tento zajišťovací institut v řízení před soudy,¹⁰ když limity pro řízení přípravné postrádaly na svém smyslu, neboť prokuratura jej byla oprávněna v konečném důsledku libovolně prodlužovat.

Po roce 1989 dochází k významnému přerodu ve věcech rozhodování o vazbě, což považuji za důležité zdůraznit, neboť novela trestního řádu provedená zákonem č. 558/1991 Sb. jej svěřila do kompetence soudu, resp. v přípravném řízení soudce na návrh prokurátora. Uvedená úprava byla nepochybně reakcí na přijetí Listiny jako součásti ústavního pořádku České republiky proklamující osobní svobodu jako jedno z nejvýznamnějších základních práv. Dochází tak k okleštění pravomocí prokuratury pouze na případy rozhodování o žádosti obviněného o propuštění na svobodu v přípravném řízení, přičemž nevyhověl-li prokurátor takové žádosti, musel ji neprodleně předložit soudu. Do trestního řádu novela současně vnesla výslovný požadavek na odůvodnění vazby též skutkovými okolnostmi (§ 68 TrŘ ve znění citované novely). V novelách přijatých po výše uvedeném roce lze spatřovat postupné snahy stanovit maximální přípustnou délku držení stíhaných osob ve vazbě. První pokrok v tomto směru přinesla novela provedená zákonem č. 159/1989 Sb. stanovující horní limit trvání celkové vazby v trestním řízení, který nesměl přesáhnout horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené na čin, pro nějž byl obviněný ve vazbě. Uvědomění si závažnosti ztráty osobní svobody se projevilo též pozvolným zaváděním nových a rozšiřováním na další případy stávajících opatření nahrazujících vazbu.¹¹

Význačný mezník v právní úpravě trestního řízení jako takového představuje zákon č. 265/2001 Sb., rozsáhle novelizující mj. TrŘ. V rámci jmenovaného zákona došlo k několika změnám i z hlediska institutu vazby, když se do zákonné úpravy dostává princip subsidiarity jejího použití pouze na případy, kdy v době rozhodování účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením (§ 67 TrŘ ve znění uvedené novely).

¹⁰ V řízení před soudem byl soud vázán výhradně obecnou formulací, dle níž byl povinen zkoumat, zda vazební důvody stále trvají či zda nepominuly, v druhém jmenovaném případě musel obviněného propustit ihned na svobodu.

¹¹ Podstatný krok vpřed v tomto ohledu představuje zákon č. 178/1990 Sb., zakotvující v trestním řádu, vedle písemného slibu obviněného a záruky zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodného osoby za další chování obviněného, znovu úpravu majetkové záruky (§ 73 a § 73a TrŘ ve znění zákona č. 303/1990 Sb.).

Změn doznalo i vymezení vazebních důvodů a to v souladu s již výslovně zakotvenou zásadou zdrženlivosti a přiměřenosti (§ 2 odst. 4) spočívající v umírněném zasahování do základních práv a svobod v co nejmenším rozsahu při dosažení účelu trestního řízení.¹² Další změny zavedené citovanou novelou ještě více podtrhly nutnost uchýlovat se k uvalení vazby jen v nezbytně nutných případech, z nich uvedu např. dodnes účinný § 68 odst. 2 TrŘ, dle něhož nelze vzít do vazby obviněného stíhaného pro úmyslný trestný čin, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující 2 léta, resp. u nedbalostního trestného činu nepřevyšující 3 léta.

Na samotný závěr kapitoly pojednávající o historii vazby na našem území lze všeobecně konstatovat, že novely TrŘ přijaté po r. 1990 směřovaly a doposud směřují k posílení ochrany práv a právem chráněných zájmů osob jakýmkoli způsobem zúčastněných na trestním řízení, tedy vč. osoby, proti níž se řízení vede.¹³

¹² RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s.226 - 227. ISBN 80-7179-817-7.

¹³ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 171. ISBN 978-80-7380-677-4.

2 Ústavní principy, záruky a limity vazby

Z důvodu hierarchie pramenů práva v českém právním řádu, kdy na samotném vrcholu pomyslné pyramidy právních pramenů stojí Ústava a další součásti ústavního pořádku, trestní právo stejně jako ostatní právní obory vychází z principů, záruk a limitů zakotvených na ústavní úrovni. Tyto principy, záruky a limity, které jsou vyjádřeny zejm. v Ústavě a Listině, jsou pak rozvedeny v jednotlivých právních předpisech a jejich dodržování je nezbytným předpokladem pro existenci právního státu. V rámci této kapitoly bych se ráda zaobírala vybranými základními právy a principy, jimiž je trestně-procesní institut vazby ovládán a na jejichž dodržování je nutno brát zřetel v rámci právní úpravy a praktické aplikace tohoto institutu.

2.1 Právo na osobní svobodu a zásada řádného zákonného procesu

Právo na osobní svobodu, jež ztělesňuje východisko pro ostatní práva a svobody zakotvené Listinou, jako je např. svoboda obydlí (čl. 12) nebo svoboda pohybu a pobytu (čl. 14), představuje z hlediska institutu vazby stěžejní základní lidské právo, neboť právě na tomto je obviněný vazbou nejvíce dotčen a zkrácen. Jmenované právo jest neoddělitelně spjato s jednou ze základních zásad ovládajících trestní řízení a to zásadou řádného zákonného procesu, neboť nikdo nemůže být omezen, resp. zbaven osobní svobody jinak, než ze zákonných důvodů a způsobem stanoveným zákonem, když výraz této neoddělitelnosti shledávám i v tom, že uvedené právo a zásada jsou spolu zakotveny a rozvedeny čl. 8 Listiny. Právo na osobní svobodu a ústavní požadavek na nezbytnost šetřit jeho smysl a podstatu (čl. 4 odst. 4 listiny) představují hlavní důvod, proč je zapotřebí přistupovat k vazbě jakožto prostředku *ultima ratio*.

Dle judikatury Ústavního soudu jde o jedno z nejvýznamnějších lidských práv, o čemž svědčí i jeho zařazení do hlavy druhé oddílu prvního Listiny, konkrétně jej garantuje výše uváděný čl. 8, přičemž výjimky z tohoto práva je nutno vždy vykládat restriktivně a zásahy do něj musí být činěny citlivě.¹⁴ Čl. 8 odst. 2 Listiny je vyjádřením zmiňované zásady řádného zákonného procesu, když chrání každého před nezákonným

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2000 sp. zn. I. ÚS 645/99.

stíháním či zbavením osobní svobody, které by pro jedince znamenali „vytržení“ z jeho běžného života a sociálních vztahů a nucené umístění v uzavřeném prostoru doprovázené znemožněním svobodného rozhodování o vlastním životě. Chrání tedy každého před nejzávažnějšími zásahy do osobní svobody v podobě uvěznění v nejširším slova smyslu. Mimo to má určitý generální charakter, neboť poskytuje ochranu všem jednotlivcům i před jinými intervencemi do osobní svobody, než je uvěznění, spojenými s trestním stíháním, pakliže nejsou kryty ostatními zárukami Listiny. Specifické způsoby zbavení osobní svobody jsou blíže rozvedeny v čl. 8 odst. 3 až 6. Jmenované právo a princip zavazují primárně veřejnou moc, aby je respektovala a postupovala v souladu s nimi, a současně aby zajistila účinné prostředky a mechanismy zabezpečující jejich dodržování taktéž ze strany třetích subjektů.

Z hlediska institutu vazby je pro nás rozhodující čl. 8 odst. 5 Listiny, podle něhož *nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu*. Citovaný odstavec dopadá nejen na „klasickou“ vazbu ve smyslu § 67 a násl. TrŘ, resp. § 46 a násl. ZSVM (vazbu vyšetřovací), ale taktéž na vazby podle práva mezinárodního či unijního, jako je např. vazba předběžná, průvozní, předávací, vydávací a další. Dané ustanovení zakládá pravomoc rozhodovat o vazbě soudu, což bezvýjimečně platí v případě rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby a o jejím dalším trvání, avšak v zákonem vymezených případech v průběhu přípravného řízení může rozhodnout o vazbě obviněného, resp. o jeho propuštění z vazby (vč. propuštění na žádost) a o pomnutí důvodů vazby, tedy pouze ve prospěch obviněného, též státní zástupce (§ 73b TrŘ). Opětovně zde Listina zdůrazňuje nezbytnost její zákonnosti, když vazební důvody a maximální délka trvání vazby musí být stanoveny zákonem. Proto v případě uvalení vazby na jednotlivého obviněného je nutné ji náležitě odůvodnit konkrétními (též skutkovými) okolnostmi naplňujícími důvody uvedené v § 67 TrŘ.¹⁵

Jako u jiných článků Listiny, rovněž čl. 8 nelze aplikovat bez navázání na příslušné mezinárodní závazky, které pro Českou republiku vyplývají z norem mezinárodního práva. Právo na svobodu je upraveno jednak v čl. 5 EÚLP, jednak v čl. 9 MPLP. Oba články zdůrazňují zákonnost omezení na jmenovaném základním lidském právu a nutnost urychleného vyřízení takových věcí, zejm. neprodleným předvedením dotyčné

¹⁵ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 239 - 240. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

osoby před soudce, který rozhodne o dalším postupu. Čl. 5 odst. 1 EÚLP uvádí taxativní výčet případů, kdy osoba může být zbavena osobní svobody, čímž omezuje českého zákonodárce co do možnosti zakotvit další případy „uvěznění“ nad jejich rámeček. Čl. 9 odst. 3 MPLP navíc konstatuje, že není obecným pravidlem, aby stíhané osoby byly umístovány do vazby, resp. zatímco svoboda jest pravidlem, tak vazba (omezení osobní svobody) pouhou výjimkou,¹⁶ přičemž umožňuje jejich ponechání na svobodě podmínit dostatečnými zárukami dostavení se na vyzvání před příslušný orgán, kterážto představují v českém právním řádu tzv. opatření nahrazující vazbu (§ 73, § 73a TrŘ a § 49, § 50 ZSVM). Obdobně i čl. 5 odst. 3 *in fine* EÚLP umožňuje použití takových záruk jako podmínek pro propuštění či ponechání osoby na svobodě s tím, že dle ESLP nejde pouze o upřednostňování záruk před umístěním do vazby, nýbrž o samotné právo vazbu zárukou nahradit.¹⁷ Ve svém rozsudku Krejčíř proti České republice ESLP uvedl, že k porušení zmíněného článku dojde tam, kde právní předpisy státu předem vyloučí jakýkoli soudní přezkum vazby, a tím možnost nahradit vazbu v průběhu trestního řízení peněžitou zárukou.¹⁸

Zákonný projev ústavní zásady řádného zákonného procesu nalezneme v § 2 odst. 1 TrŘ. Dané ustanovení zakotvuje možnost stíhat osobu pouze ze zákonných důvodů při dodržení způsobu stanoveného trestním řádem, čímž zajišťuje „kázeň“ orgánů veřejné moci v trestním řízení v tom smyslu, že je omezuje co do provádění jednotlivých procesních úkonů, jež se musí vždy opírat o příslušná ustanovení zákona.¹⁹ Tím neposkytujeme ochranu před svévolí pouze osobám, proti nimž je vedeno trestní řízení, ale snažíme se chránit před nepřiměřeným a neodůvodněným zasahováním do práv a svobod i osoby jakkoli zainteresované na trestním řízení, např. osoby poškozené. Dopad této zásady je široký a pokrývá řadu institutů trestního práva procesního. Tak například zákonné důvody stíhání osoby odkazují primárně k problematice zahájení

¹⁶ Office of The High Commissioner for Human Rights in cooperation with The International Bar Association. *HUMAN RIGHTS IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers*. Professional Training Series No. 9 [online]. United Nations: New York and Geneva, 2003, s. 175 [2019-03-28]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training9chapter5en.pdf>.

¹⁷ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 239 - 246. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

¹⁸ Rozsudek ESLP ve věci Krejčíř proti České republice ze dne 26. 3. 2009; číslo stížnosti: 39298/04 a 8723/05.

¹⁹ FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J., SEDLÁČKOVÁ, J. a ŽÁTECKÁ, E. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015, s. 15. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-246-4.

trestního stíhání policejním orgánem dle § 160 TrŘ, když pro jeho zahájení musí existovat náležitě zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu určitou osobou. Vzhledem k tomu, že vazbu lze uvalit pouze na osobu obviněnou z trestného činu a obviněnou se osoba stává v okamžiku zahájení trestního stíhání, zásada řádného zákonného procesu nabývá svého významu i z hlediska institutu, o němž tato práce pojednává.

2.2 *Presumpce nevinny*

Obdobně jako právo na osobní svobodu, i vyjádření zásady presumpce nevinny má své opodstatněné místo v EÚLP (čl. 6 odst. 2) a MPLP (čl. 14 odst. 2). Oba tyto dokumenty garantují obviněnému z trestného činu, že bude považován za nevinného, dokud jeho vina nebude zákonným způsobem prokázána.

Ve vnitrostátním právu je tato zásada vyjádřena v čl. 40 odst. 2 Listiny, když odrazem této ústavní zásady jest § 2 odst. 2 TrŘ. Formulace v těchto ustanoveních je mírně odlišná, zatímco podle čl. 40 odst. 2 Listiny je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena, tak podle § 2 odst. 2 TrŘ dokud takovým rozsudkem není jeho vina vyslovena, nelze na něj hledět, jako by byl vinen. Východiskem presumování nevinny jest představa, že každý jedinec je spořádaným a slušným členem společnosti do okamžiku prokázání opaku.²⁰

Tento princip, jenž je jedním z elementárních článků spravedlivého trestního řízení, neznamená pouze to, že s obviněným bude zacházeno jako s nevinným, dokud odsuzující rozsudek vyslovující jeho vinu nenabyde právní moci, ale jeho význam a dopad je širší a pojí se především s procesním institutem dokazování a následným hodnocením důkazů.²¹ Vina obviněného musí být vždy spolehlivě prokázána, a za tím účelem důkazní břemeno nesou orgány činné v trestním řízení.²² Tyto orgány jsou pak povinny postupovat *secundum et intra legem* při provádění jednotlivých procesních úkonů.

²⁰ FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J., SEDLÁČKOVÁ, J. a ŽÁTECKÁ, E. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015, s. 15. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-246-4.

²¹ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 814 - 815. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

²² European Court of Human Rights. *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights*. [online]. Council of Europe, 2018, s. 56 [2019-03-28]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf.

Naopak obviněný nesmí být nikterak nucen k aktivnímu sebeobviňování. V českém právním řádu je zásada zákazu sebeobviňování (zásada *nemo tenetur se ipsum accusare*) promítnuta např. do § 92 odst. 1 TrŘ zakotvující zákaz donucování obviněného k výpovědi nebo k doznání, jenž je rozvinutím práva odepřít výpověď zakotveného v čl. 40 odst. 4 Listiny, nebo do § 104c odst. 4 TrŘ, podle něhož mj. obviněný nesmí být donucován k úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem. Z hlediska dokazování skutkových okolností v trestním řízení se nevyžaduje absolutní jistota, nýbrž takové zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (zásada materiální pravdy, § 2 odst. 5 *in principio* TrŘ). V případě, že rozhodná skutková okolnost nebude prokázána způsobem nevzbuzujícím důvodné pochybnosti a tyto nebude možné rozptýlit dalšími důkazy, je zapotřebí postupovat v souladu s principem *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obviněného) a od takové nedostatečně prokázané skutkové okolnosti odhlédnout.²³ Neprokázaná vina má tedy stejné účinky a dopady jako prokázaná nevina.²⁴

Presumpce neviny s sebou nese i nezbytná omezení co do provádění jednotlivých procesních úkonů vůči obviněnému. Vzhledem k tomu, že na obviněného hledíme až do právní moci odsuzujícího rozsudku jako na nevinného, je možné vůči němu aplikovat trestně-procesní prostředky a omezení jeho svobody jen v rozsahu nezbytně nutném pro dosažení účelu trestního řízení.²⁵ Pakliže po zvážení zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 TrZ) přistoupíme k použití nástrojů a prostředků trestního práva, musíme mít neustále na paměti, že na obviněného budou mít v té či oné míře neblahý dopad. Tyto vždy představují určitým způsobem omezení jeho běžného života, když je nutné se jim přizpůsobit, a zpravidla mají dehonestující účinky na jeho osobu.²⁶ Z těchto důvodů je proto pokaždé nutné použít ten prostředek trestního práva, který omezuje osobu obviněného nejméně, ale přesto umožňuje dosáhnout účelu trestního řízení.

²³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 9 - 10. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

²⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 72. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

²⁵ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 9 - 10. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

²⁶ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 814 - 815. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

Tento přístup se nejvíce projevuje právě u institutu vazby, kdy míra omezení osobní svobody obviněného, u kterého v souladu s touto zásadou presumujeme nevinu a nelze jej označit za pachatele trestného činu, je z hlediska trestně-procesních zajišťovacích instrumentů nejvyšší. Vazba jej vždy separuje od jeho osobního a pracovního života, může vést k sociálnímu vyloučení a začlenění zpět do společnosti pro něj může být značně ztížené, neboť v očích veřejnosti vždy zůstane jistý „škraloup“ na jeho bezúhonnosti a cti. Ústavní soud dokonce v jednom ze svých nálezů vyjádřil myšlenku, že vazba může sloužit jako prostředek nátlaku na obviněného, abychom jej přiměli k doznání.²⁷ I proto jednou z podmínek, jež musí být splněny, aby obviněný mohl být vzat do vazby, je skutečnost, že účelu vazby v době rozhodování o ní není možné dosáhnout jiným mírnějším opatřením, zejm. uložením některého z předběžných opatření (§ 67 TrŘ a § 46 odst. 1 ZSVM). A v případě rozhodnutí o umístění obviněného do vazby zákon ukládá povinnost orgánům činným v trestním řízení průběžně zkoumat, zda u něj vazební důvody nadále trvají nebo zda se nezměnily a zda nelze vazbu nahradit některým z opatření nahrazujících vazbu (§ 71 odst. 1 TrŘ a § 48 ZSVM).

2.3 Význam judikatury při ochraně základních lidských práv a svobod

Základní lidská práva vymezená v Ústavě, Listině a lidskoprávních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána, jsou neoddělitelně spjata s judikaturou soudů, zejm. soudu Ústavního a ESLP. K tomu, abychom dospěli ke spravedlivému a správnému rozhodnutí, je vždy nutné aplikovat trestní předpisy ve světle předpisů ústavních, když právní úprava základních práv obsažená v Listině a mezinárodních lidskoprávních dokumentech je spíše obecná, formální a je zapotřebí vycházet z relevantní judikatury, která tato práva blíže rozvádí, specifikuje a definuje další obecné principy, jenž při aplikaci práva musíme respektovat a dodržovat.

Zajímavý článek týkající se používání základních práv trestními soudy při jejich činnosti pochází z ruky Jana Kratochvíla.²⁸ Mj. zde pisatel zkoumal, jaká je pravděpodobnost shledání ústavní stížnosti jako opodstatněné, tedy že došlo k porušení základního lidského práva, v případech, kdy trestní soud aplikoval při svém rozhodování

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/10.

²⁸ KRATOCHVÍL, J. Trestní soudci a základní lidská práva: bezmezná víra v trestní řád. *Trestněprávní revue: Odborný recenzovaný časopis pro trestní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2018, 17(7-8), s. 172-179.

základní práva, resp. zohlednil veškeré lidskoprávní aspekty daného případu, a kdy je naopak v rámci svého rozhodnutí nezohledňoval, resp. na ně *expressis verbis* neodkazoval. Za aplikaci základních práv byl považován i odkaz na příslušnou judikaturu Ústavního soudu či ESLP vztahující se k dané problematice. Pozoruhodný je rovněž Kratochvílův poznatek, že obecné soudy mnohem častěji odkazují z hlediska základních práv na judikaturu vrcholných soudů, než přímo na konkrétní články Listiny a lidskoprávních smluv, což si autor odůvodňuje tím, že judikatura je konkrétnější než obecné formulace základních práv. Autor dospěl k závěru, že pokud obecné soudy použijí ve svém rozhodnutí odkaz na základní práva, je téměř poloviční pravděpodobnost následného shledání porušení základních práv Ústavním soudem, a to převážně z důvodu nevypořádání se se všemi jejich aspekty ze strany obecných soudů. Autor v tomto smyslu primárně zdůrazňoval nedostatečné odůvodnění útěkové vazby, a tím porušení práva na osobní svobodu, když trestní soudy jen formálně odkazují na nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. III. ÚS 566/03²⁹ a odůvodňují útěkovou vazbu pouze hrozbou trestu odnětí svobody v délce alespoň 8 let, což podle Ústavního soudu samo o sobě není dostatečným vazebním důvodem, neboť je nutné zvážit i další okolnosti nasvědčující důvodnosti vazby jakožto mimořádného zajišťovacího opatření.

Ve svém článku Kratochvíl dospěl též k tomu, že soudci při svém rozhodování v trestních věcech příliš často argumentaci podepřenou odkazy na lidská práva nepoužívají, což někteří soudci odůvodnili tím, že postačí aplikace trestního řádu, jenž je dostatečně reflektuje. S takovým názorem (některých) soudců osobně nesouhlasím, neboť pakliže by tomu tak skutečně bylo a trestní řád dostatečně refleктоval základní lidská práva, pak bychom neměli bohatou judikaturu Ústavního soudu k ústavním stížnostem, které představují subsidiární prostředek ochrany základních lidských práv, dokládající jejich porušení postupem obecných soudů opírajícím se výhradně o ustanovení trestního řádu. Jinými slovy, judikatura vrcholných soudních institucí dokládá nezbytnost postupovat při rozhodování v trestních věcech nejenom podle relevantních ustanovení trestních předpisů, ale rovněž podle předpisů ústavních při současném uplatnění judikatury Ústavního soudu a ESLP vztahující se k dané věci. V tomto ohledu nutno podotknout, že Ústavní soud z hlediska přezkumu rozhodnutí

²⁹ V uvedeném nálezu Ústavní soud mj. uvedl, že útěkovou vazbu lze odůvodnit pouze tehdy, pokud ze zjištěných konkrétních skutečností vyplývá důvodné podezření, že byl spáchán zvlášť závažný zločin, za nějž lze v tom kterém určeném případě uložit trest odnětí svobody v délce alespoň 8 let.

o vazbě vystupuje pouze jako garant ústavnosti, již je oprávněn přezkoumávat, a nepřísluší mu posuzovat dodržení prosté zákonnosti stran orgánů činných v trestním řízení a už vůbec ne usuzovat na vinu obviněného, neboť vazba jest institutem práva procesního a nikoli hmotného.³⁰

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2002 sp. zn. I. ÚS 77/02 ve spojení s nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2002 sp. zn. I. ÚS 432/01.

3 Vazba jako opatření zajišťující osobu obviněného

3.1 Zajištění osob důležitých pro trestní řízení

Dojde-li ke spáchání společensky škodlivého protiprávního jednání, kdy k odstranění jeho následků nepostačí užití prostředků jiných právních oborů (práva občanského, obchodního či správního) v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe, je nutné přistoupit k aplikaci nástrojů práva trestního jakožto nástrojů *ultima ratio*, k nimž se uchylujeme až v krajních situacích. V takových případech trestní řád ukládá povinnost orgánům činným v trestním řízení pohnat pachatele trestného činu k trestní odpovědnosti,³¹ neboť primárním účelem trestního řízení podle § 1 odst. 1 TrŘ jest náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů. Trestní řád upravuje závazný postup, jímž mají jmenované orgány naplnění tohoto účelu dosáhnout. Při jeho nedodržení by došlo k porušení ústavní zásady řádného zákonného procesu (§ 2 odst. 1 TrŘ) související se zásadou enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí.³² Represe proti samotným pachatelům trestných činů však není jediným účelem trestního řízení. Podstatnou úlohu sehrává mj. funkce preventivní (předcházení trestné činnosti) a výchovná (naplněná např. zásadou veřejnosti zakotvenou v § 2 odst. 10 TrŘ).³³

K tomu, abychom úspěšně naplnili uvedené primární a sekundární účely trestního řízení, je nezbytné zajistit procesními úkony přítomnost potřebných osob, příp. obstarat věci důležité pro trestní řízení. Stěžejní v tomto ohledu zůstává zajištění přítomnosti obviněného, jíž orgány činné v trestním řízení zabezpečují prostřednictvím trestně-procesních opatření upravených zvláště v hlavě čtvrté TrŘ.³⁴ Zde uvedená opatření představují zpravidla závažné zásahy státního donucení do ústavně, příp. mezinárodními úmluvami, zaručených základních práv a svobod. Z toho důvodu TrŘ stanoví konkrétní podmínky, jak je realizovat, důvody, při jejichž naplnění je lze nařídít a příp. maximální limity jejich trvání, čímž jednotlivci garantuje ochranu před nepřiměřenými, nedůvodnými či libovolnými zásahy ze strany orgánů veřejné moci.

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013 sp. zn. 4 Tdo 1573/2012.

³² Zásada enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí se v ústavním pořádku skrývá pod čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny, podle nichž státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby stanovenými zákonem.

³³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 3 - 4. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

³⁴ Hlava čtvrtá TrŘ (§ 67 až § 88o) nazvaná: „Předběžná opatření a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.“

Na druhou stranu poskytuje těmto orgánům prostor pro náležité zjištění skutkového stavu věci nevzbuzujícího důvodné pochybnosti.³⁵ Tyto je nutné odlišovat od trestů majících sankční charakter, neboť u zajišťovacích úkonů donucení není cílem, nýbrž instrumentem k dosažení kýženého účelu řízení.³⁶ Osobní účast obviněného nabývá na významu obzvláště při hlavním líčení jakožto středobodu procesu dokazování k náležitému objasnění vyšetřovaného skutku, avšak k úkonům zajišťujícím jeho osobu se orgány uchylují a nařizují jejich provedení především v rámci řízení přípravného.³⁷ Mezi takové úkony TrŘ řadí uvedená trestně-procesní opatření: předvolání, předvedení, pořádkovou pokutu, zákaz vycestování do zahraničí, zadržení, příkaz k zatčení a konečně také vazbu. Zatímco první tři zmíněná zajišťovací opatření, tedy předvolání a předvedení, upravená hlavou pátou TrŘ, a pořádková pokuta, upravená hlavou třetí TrŘ, slouží k zajištění účasti osob zainteresovaných na trestním řízení na jeho jednotlivých úkonech (vedle osoby obviněného tak půjde též o svědka, resp. znalce či tlumočníka u předvolání a pořádkové pokuty), zbylá vyjmenovaná opatření slouží výlučně k zajištění osoby obviněného, resp. podezřelého, jde-li o zadržení podle § 76 a § 76a TrŘ, pro účely trestního řízení jako takového.

U některých z uvedených trestně-procesních opatření existuje určitá hierarchie, resp. jsou navzájem podmíněná a nelze tak aplikovat jedno bez předchozího použití jiného na něj navázaného. Tato vzájemná podmíněnost je patrná např. u předvolání a předvedení, když v zásadě (až na výjimky uvedené v § 90 odst. 2 TrŘ) nelze obviněného předvést, pakliže předtím nebyl řádně předvolán (§ 90 odst. 1 TrŘ). Obdobně tomu je u pořádkové pokuty, neboť tuto lze mj. uložit, pokud obviněný nedbá příkazu (předvolání) a nedostaví se k příslušnému orgánu (§ 66 odst. 1 TrŘ).

³⁵ FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J., SEDLÁČKOVÁ, J. a ŽÁTECKÁ, E. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015, s. 50. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-246-4.

³⁶ Z tohoto pojetí vybočuje pořádková pokuta, která vedle charakteru donucovacího má rovněž charakter sankční a představuje tak procesní sankci za neuposlechnutí příkazu orgánu činného v trestním řízení. Viz JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. V Praze: Leges, 2018, s. 312. ISBN: 978-80-7502-2783-3. Dále CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 234 - 235. ISBN 978-80-7357-348-5.

³⁷ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 171. ISBN 978-80-7380-677-4.

3.2 Obecně k institutu vazby

V rámci trestně-procesních zajišťovacích opatření je vazba považována za nejzávažnější z nich,³⁸ neboť jde o nejcitelnější zásah do elementárních práv a svobod člověka dosud považovaného za nevinného (viz druhá kapitola této práce), jímž ho dočasně omezujeme na osobní svobodě uvězněním ve vazební věznici. Právě z principu presumpce nevinny vyplývá obecný požadavek, dle něhož lze zasahovat do základních práv a svobod člověka jen v nezbytně nutném rozsahu.³⁹ Orgány činné v trestním řízení by se měly uchýlovat k jejímu uvalení na osobu obviněnou z trestného činu jen ve zcela výjimečných případech a to při důsledném dodržení všech zákonných podmínek, když tyto je vždy nutné vykládat restriktivně.⁴⁰

Ústavní soud v jednom ze svých četných nálezů týkajících se vazby vyjádřil základní principy přípustnosti omezení osobní svobody jmenovaným opatřením, mezi něž zařadil možnost takového omezení (zbavení) osobní svobody pouze pro konkrétní legitimní účel,⁴¹ úměru mezi osobní svobodou obviněného a oprávněným zájmem společnosti na jejím omezení (vazba musí být vždy úměrná společenské škodlivosti a povaze stíhaného skutku a sankci, jíž za něj lze v určeném případě uložit), nemožnost dosažení vytyčeného cíle jinými mírnějšími prostředky, poměr mezi přínosy a ztrátami plynoucími z daného omezení a pravomoc rozhodovat založenou výlučně soudem,⁴² čímž vyjádřil principy zdrženlivosti, proporcionality a subsidiarity. Podle principu proporcionality vazba nemá přivodit větší újmu, než trest, jehož uložení za stíhaný skutek hrozí.⁴³ Princip subsidiarity si lze v praxi představit tak, že pokud žádoucího cíle dosáhneme pomocí opatření mírněji ovlivňujícího život obviněného (např. předvedení), pak použijeme toto a nevydáme se cestou uvalení vazby.

³⁸ Viz např.: JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. V Praze: Leges, 2018, s. 322. ISBN: 978-80-7502-2783-3, taktéž DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 498. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, taktéž CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 242. ISBN 978-80-7357-348-5, taktéž ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 275. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, a další.

³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 612/06, bod IV.

⁴⁰ Tamtéž nebo srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/10, bod 13.

⁴¹ Konkrétní legitimní účel(y), pro něž (něž) je možné omezit osobní svobodu vazbou nalezneme v § 67 TrŘ. K tomu srov. nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2005 sp. zn. IV. ÚS 689/05, bod III.

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 63/06, bod 25.

⁴³ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 240. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

Nicméně i v případě naplnění veškerých zákonem požadovaných podmínek pro vzetí stíhané osoby do vazby soudce může od jejího uvalení upustit a příslušné rozhodnutí nevydat, neboť vazba ztělesňuje zajišťovací opatření v našem právním řádu vždy fakultativní, s výjimkou obligatorní vazby v rámci extradičního řízení.⁴⁴

Účelem vazby je zajistit osobu obviněného snažíc se mu zabránit ve vyhýbání se trestnímu stíhání a výkonu trestu, maření či ztěžování objasňování skutečností podstatných pro odhalení skutku a jeho pachatele a zabránit mu v páchání další trestné činnosti. K naplnění jmenovaného účelu by měla být aplikována převážně jen v rámci přípravného řízení a řízení před soudem, kdežto po skončení trestního stíhání je možnost jejího uvalení ještě více omezena.⁴⁵ Zcela vyloučena je v řízení o stížnosti pro porušení zákona.⁴⁶

Jak již bylo uvedeno výše, vazba plní výhradně funkci zajišťovací a nikoli funkci sankční či výchovnou, jako tomu je u trestů. Na rozdíl od trestů rozhodnutí o vzetí do vazby není podmíněno vydáním pravomocného odsuzujícího rozsudku deklarujícího vinu určité osoby, a tudíž vazebně stíhaného nelze trestat za skutek, jehož pachatel prozatím nebyl bezpečně odhalen a následně odsouzen. Z pouhého faktu, že na obviněného byla uvalena vazba, jej zatím nelze označit za pachatele objasňovaného skutku.

⁴⁴ GALOVCOVÁ, I. Custody in Czech Criminal Proceedings. In: *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право» № 54*. Головна [online]. Užhorod: Katedra ústavního práva a právní komparatistiky Právnické fakulty UzhUN, 2019, s. 183 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.54/43.pdf>.

⁴⁵ RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 379. ISBN 80-7179-817-7.

⁴⁶ Derogačním nálezem Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 15/01 došlo ke zrušení § 276 věty čtvrté TrŘ vymezující podmínky vzetí obviněného do vazby v případě stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného. Toto ustanovení se stalo obsoletním z důvodu zrušení § 272 TrŘ, od něhož bylo odvislé.

3.3 *Zákonné podmínky vazby*

Při rozhodování o vzetí osoby do vazby, jakož i o jejím dalším trvání, musí soud, resp. soudce v přípravném řízení na návrh státního zástupce, zkoumat, zda-li jsou splněny zákonem stanovené kumulativní podmínky. O těchto bude v následujících kapitolách pojednáváno.

3.3.1 *Obviněný*

Do vazby lze vzít toliko osobu obviněnou z trestného činu (§ 68 odst. 1 *in principio* TrŘ), *a contrario* nikoli osobu podezřelou.⁴⁷ Obviněným se podezřelý stává v okamžiku zahájení trestního stíhání usnesením podle § 160 TrŘ, když vůči obviněnému takové usnesení nabývá účinků okamžikem doručení do vlastních rukou, popř. vyhlášením, přičemž jeho smyslem je oznámit obviněnému, že je stíhán pro v něm vymezený skutek.⁴⁸ Oproti tomu, jde-li o stanovení počátku vyšetřování, stává se usnesení o zahájení trestního stíhání účinným momentem jeho vydání.⁴⁹

K tomu, aby policejní orgán, resp. státní zástupce, koná-li vyšetřování, mohl zahájit trestní stíhání, musí existovat uspokojivě odůvodněné⁵⁰ podezření, že určitý skutek naplňující znaky jednoho či více trestných činů uvedených ve zvláštní části TrZ spáchala konkrétní osoba. Problematickou zůstává otázka míry podezření, kdy tato je a kdy naopak není dostačující k zahájení trestního stíhání. V učebnici trestního práva procesního F. Novotného a kol. se můžeme setkat s pojmem „*práh podezření dostatečný k zahájení trestního stíhání*“,“⁵¹ když pro zahájení trestního stíhání není vyžadována absolutní jistota,

⁴⁷ O osobě podezřelé z trestného činu jako subjektu trestního řízení lze hovořit tehdy, pokud byla zadržena ve smyslu § 76 TrŘ, popř. nebyla zadržena, ale je proti ní vedeno zkrácené přípravné řízení podle § 179a a násl. TrŘ a to od okamžiku sdělení podezření.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2013 sp. zn. II. ÚS 1465/13, bod 6.

⁴⁹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 1223 - 1226. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

⁵⁰ Právě na nezbytnost odůvodnění trestního stíhání konkrétními skutečnostmi upozorňuje Ústavní soud konstantně ve své judikatuře, když v souladu se zásadou zdrženlivosti zasahuje do rozhodovací činnosti obecných soudů pouze v případě zřejmého odepření spravedlnosti spočívajícího v naprosto nedostatečném odůvodnění trestního stíhání prostřednictvím důvodů konstruovaných zcela obecně a povšechně. K tomu srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2004 sp. zn. III. ÚS 554/03. Ústavní soud rovněž pravidelně judikuje, že důvodnost obvinění jest předmětem trestního řízení jako celku a on sám posuzuje zásah do základních práv a svobod až po vyčerpání všech relevantních trestními předpisy zakotvených opravných prostředků (viz nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 1999 sp. zn. III. ÚS 539/98).

⁵¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní. 2. aktualizované vyd.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 316. ISBN 978-80-7380-677-4. Obdobně srov. RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C.H. Beck, 2004, s. 391. ISBN 80-7179-817-7.

že určitá osoba je skutečně pachatelem stíhaného skutku. Ostatně dosáhnout absolutní jistoty ani není na samotném počátku vyšetřování reálné, a to zejm. s ohledem na omezené množství informací, kteréžto mají policejní orgány a státní zástupce k dispozici. Právě s ohledem na důkazní situaci Ústavní soud konstatoval, že nelze požadovat po orgánech činných v trestním řízení, aby v usnesení o zahájení trestního stíhání podaly vyčerpávající popis stíhaného skutku, avšak nutností zůstává identifikovat jej způsobem neumožňujícím záměnu za skutek jiný.⁵² Je tedy nezbytné hodnotit a posoudit veškeré relevantní informace, co do aspektů jejich věrohodnosti, legality a množství, a z konkrétních prověřování zjištěných a odůvodněných skutečností usuzovat na spáchání trestného činu danou podezřelou osobou. Vždy tak záleží na individuálním případě a s ním souvisejících skutečnostech, zda je či není naplněn požadovaný „vyšší“ stupeň podezření.

Na usnesení o zahájení trestního stíhání jsou kladeny rovněž vysoké formální požadavky (§ 160 odst. 1 TrŘ). Ústavní soud se své judikatuře opakovaně zdůrazňoval, že nezbytnou součástí jmenovaného úkonu je i uvedení subjektivní stránky stíhaného trestného činu. Pakliže by forma zavinění v usnesení chyběla, nelze vzít obviněného do vazby, resp. musel by být neprodleně propuštěn na svobodu, neboť by šlo o nezákonné sdělení obvinění postrádající podstatnou náležitost. Jako jistý garant zákonnosti a řádnosti přípravného řízení vystupuje státní zástupce vykonávající nad ním dozor, jenž má povinnost vést policejní orgány k nápravě takových usnesení nesplňujících veškeré zákonem stanovené požadavky.⁵³

Samotnou důvodností trestního stíhání je ovšem povinen zabývat se i soud, resp. v přípravném řízení soudce při rozhodování o vazbě obviněného. Před přijetím novely TrŘ provedené zákonem č. 166/1998 Sb., mezi právními teoretiky nepanovaly shodné názory o tom, zda-li je či není soud povinen při rozhodování o vazbě zkoumat vedle vazebních důvodů též důvodnost vzneseného obvinění, resp. skutečnosti nasvědčující důvodnosti trestního stíhání. Uvedená novela přidala do § 67 TrŘ odstavce druhý, jímž zakotvila výslovně povinnost tyto zkoumat a to vedle již zmíněných důvodů vazebních, když uvedená povinnost se vztahovala jak na rozhodování o vzetí obviněného do vazby, tak na její prodlužování, ovšem dopadala pouze na řízení přípravné.

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2016 sp. zn. 452/16, bod 12.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004 sp. zn. II. ÚS 93/04 ve spojení s nálezem Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2000 sp. zn. IV. ÚS 582/99.

Novela TrŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb., pak rozšířila jmenovanou povinnost soudů i na řízení před soudem, nicméně výslovně ji navázala pouze na rozhodování o vzetí obviněného do vazby, nikoliv její prodloužení apod.⁵⁴ Aplikační praxe však tuto povinnost analogicky rozšiřuje i na ostatní případy rozhodování o vazbě.⁵⁵ Skutečnosti odůvodňující spáchání trestného činu obviněným soud (soudce) posuzuje jakožto předběžnou otázku (§ 9 odst. 1 TrŘ) a v literatuře se v tomto smyslu setkáme s pojmem *tzv. závěru o důvodnosti trestního stíhání*.⁵⁶ Pokud by ovšem soud (soudce) dospěl již při posuzování důvodnosti trestního stíhání k tomu, že obvinění není důvodné, projeví se to toliko v nevzetí obviněného do vazby, resp. jeho propuštění na svobodu, nachází-li se již ve vazbě.⁵⁷ Naopak soud není oprávněn zasahovat do rozhodovací pravomoci státního zástupce, kterýžto je „pánem“ přípravného řízení (*dominus litis*).

3.3.2 Vazební důvody

Těžiště právní úpravy garantující, že vazba nebude nadužívána a že se k jejímu uvalení orgány činné v trestním řízení budou odebírat jen v krajních případech, jakožto k prostředku *ultima ratio*, spatřuji právě v existenci konkrétním skutečností a jejich náležitém zdůvodnění, z nichž vyplývá důvodná obava uvedená v § 67 písm. a), b) či c) TrŘ. Pro exaktnější vymezení vazebních důvodů poskytuje v oblasti mezinárodního práva prostor čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP, podle něhož je možné zasáhnout do ústavně garantovaného práva na osobní svobodu a toto omezit za účelem předvedení osoby před příslušný soudní orgán, existuje-li současně důvodné podezření ze spáchání stíhaného skutku nebo je-li nutné osobě zabránit v páčání další trestné činnosti či v útěku.⁵⁸

Vedle skutečností odůvodňujících podezření ze spáchání trestného činu obviněným, tak bude soud, resp. soudce zkoumat při rozhodování o vazbě i existenci skutečností odůvodňujících vzetí obviněného do vazby, příp. jeho ponechání v ní. Tyto skutečnosti mohou spočívat buď v jednání samotného obviněného, nebo půjde

⁵⁴ § 67 TrŘ „Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže ... a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a ...“

⁵⁵ K tomu viz RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 390 - 401. ISBN 80-7179-817-7.

⁵⁶ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. V Praze: Leges, 2018, s. 324. ISBN: 978-80-7502-2783-3.

⁵⁷ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 12. 1997 sp. zn. II. ÚS 347/96.

⁵⁸ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 26. 4. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 1/94.

o konkrétní okolnosti jsoucí mimo něj, a bude z nich vyplývat důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat (§ 67 písm. a); *vazba útěková*), bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování pro trestní stíhání důležitých skutečností (§ 67 písm. b); *vazba koluzní*) nebo bude páchat další trestnou činnost (§ 67 písm. c); *vazba předstižná*).

Přitom nepostačí v rozhodnutí pouze odkázat na příslušné zákonné ustanovení a obecně konstatovat naplnění některého z tam uvedených důvodů. Na odůvodnění ve vazebních rozhodnutích je kladen zvlášť velký důraz, a bude-li pouze povšechné a ledabylé, pak takové nemůže v očích Ústavního soudu obstát pro rozpor s ústavním pořádkem České republiky.⁵⁹ Vždy musí být podepřeno konkrétními skutečnostmi⁶⁰ a fakty (jako je např. povaha stíhané trestné činnosti, důkazní stav, apod.), z nichž bude vyplývat důvodná obava, že se obviněný bude chovat způsobem uvedeným v § 67 TrŘ. Nelze jej tedy založit na ničím nepodložených domněnkách. Zákon současně vyžaduje, aby rozhodnutí o vazbě bylo odůvodněno též skutkovými okolnostmi (§ 68 odst. 1 *in fine* TrŘ). Obdobně jako u práhu podezření vyžadovaného u zahájení trestního stíhání, ani zde nelze očekávat konstatování absolutní jistoty ze strany soudu co do reálného naplnění některé z obav obsažených v uvedeném ustanovení, nebude-li obviněný do vazby vzat.⁶¹ Smyslem tohoto institutu jest zajistit osobu pro účely trestního řízení, příp. výkonu rozhodnutí, abychom jednáním uvedeným v § 67 TrŘ předešli, pakliže bychom čekali, až takové jednání skutečně nastane (např. obviněný uprchne), institut vazby by postrádal svůj smysl.

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2000 sp. zn. III. ÚS 103/99.

⁶⁰ Co je či není „konkrétní skutečností“ je do určité míry v diskreci obecných soudů, které jsou seznámeny s konkrétním skutkovým stavem a důkazní situací, když tyto musí svědomitě posoudit, zda-li v určitém případě ztělesňuje vazba jedinou možnost k dosažení účelu trestního řízení a nelze jej dosáhnout prostřednictvím nástrojů trestního práva mírnějších. Ústavní soud zasahuje pouze tehdy, chybí-li zákonný důvod vazby v odůvodnění soudu zcela nebo je jinak v rozporu s ústavním pořádkem České republiky. K tomu srov. nález Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2000 sp. zn. IV. ÚS 137/2000.

⁶¹ K takovému závěru dospěl Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 14. 5. 2002 sp. zn. II. ÚS 185/02, v němž mj. konstatoval, že požadavek jistoty bez důvodných pochybností (tedy zásada materiální pravdy - § 2 odst. 5 TrŘ) je vyžadován pro meritoriální rozhodnutí soudů, naopak není možné jej zpravidla dosáhnout při rozhodování o vazbě, a proto není vyžadován ani ustanovením § 67 TrŘ.

Na nezbytnost náležitého odůvodnění vazebních rozhodnutí soustavně upozorňují ve své judikatuře Ústavní soud i ESLP.⁶² Vzhledem k tomu, že se jedná o zákonem předvídaný zásah do základních práv, resp. o citelný zásah do osobní svobody obviněného, při němž je nezbytné postupovat, jak již bylo zmíněno, velice restriktivně, musí z jeho odůvodnění vyplývat účel, pro nějž je základní právo omezováno. V případě vazby jde o jmenovaný § 67 TrŘ vymezující účel legitimního omezení osobní svobody. Vždy je nutné porovnat všechny konkrétní okolnosti svědčící pro a proti omezení osobní svobody jednotlivce vazbou a tyto následně pečlivě odůvodnit. Požadavek řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění představuje jednu z podmínek ústavně souladného rozhodnutí jakožto nástroje ochrany proti nepřipustné libovůli orgánů činných v trestním řízení, resp. soudů.⁶³ Z každého takového odůvodnění musí být seznatelná nemožnost dosáhnout účelu trestního řízení v konkrétním případě jinak, tedy za použití mírnějších prostředků a to ani při vynaložení maximálního možného úsilí ze strany těchto orgánů.⁶⁴ Nelze tak opomíjet vážné následky tohoto trestně-procesního zajišťovacího institutu a je zapotřebí striktně dodržovat ústavní požadavek na podložení vazebních rozhodnutí dostatečně konkrétními odůvodněnými skutečnostmi, z nichž lze vyvozovat zákonem taxativně vyjmenované obavy.⁶⁵

3.3.2.1 Vazba útěková

Důvod útěkové vazby stimulovaný obavou, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, ať už trestu pravomocně uloženému nebo trestu, jehož uložení mu teprve hrozí, máme zakotvený v § 67 písm. a) TrŘ, když tento pouze demonstrativně (uvozeno slovem „zejména“) uvádí, za jakých okolností je taková obava zpravidla důvodná (jeho totožnost není možné ihned zjistit, nemá stále bydliště nebo mu hrozí uložení vysokého trestu), přičemž tyto skutkové podstaty jsou stanoveny alternativně, nikoli kumulativně.⁶⁶ „Uprchnutím“ obviněného se podle dosavadní soudní praxe rozumí jeho útěk do ciziny, zatímco „skrývání se“ je vykládáno jako ukrývání se na území našeho státu.⁶⁷

⁶² Viz např. rozsudek ESLP ve věci Knebl proti České republice ze dne 28. 10. 2010, číslo stížnosti: 20157/05.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2005 sp. zn. IS. ÚS 689/05, bod III. – IV. ve spojení s nálezem Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2002 sp. zn. I. ÚS 371/02.

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 612/06.

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2001 sp. zn. I. ÚS 381/01.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. III. ÚS 566/03.

⁶⁷ Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2013 sp. zn. I. ÚS 2183/12 - 1, bod 17.

Četná soudní judikatura se váže k problematice odůvodňování útekové vazby obecnými soudy hrozbou vysokého trestu, pro niž je úteková vazba v praxi nejčastěji uvalována.⁶⁸ Obecné trestní soudy často chybují, když rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby zdůvodňují pouhým formálním odkazem na náleží Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. III. ÚS 566/03 s tím, že hrozí uložení trestu odnětí svobody ve výši alespoň 8 let, aniž by přistupovaly ke každé trestní věci individuálně a posoudily tak specifika každého případu (viz kapitola 2.3 této práce). Podle Ústavního soudu totiž nelze vycházet pouze z trestní sazby, resp. horní hranice trestní sazby uvedené ve zvláštní části TrZ pro stíhaný trestný čin, nýbrž je nutné zohlednit jak osobu z něj obviněnou, tak povahu a závažnost samotného skutku a tyto následně konkretizovat a individualizovat, přičemž lze uvažovat jen o takové výši trestu, jejíž uložení obviněnému reálně hrozí. Musí se jednat o konkrétní (nikoli typovou) hrozbu vysokého trestu v délce alespoň 8 let, opřenu o určité jedinečné specifické okolnosti spáchaného skutku, jímž musí být zvlášť závažný zločin, a to v mezích zákonem stanovené trestní sazby. Současně ovšem nelze obviněnému upřít právo namítat a prokazovat konkrétní skutečnosti, jež obavu útěku snižují, mezi něž patří např. vedení spořádaného života a životních poměrů nebo omezená pohyblivost odvislá od jeho zdravotního stavu ad.⁶⁹ Je tedy zřejmé, že vedle hrozby vysokého trestu musí k uvalení útekové vazby existovat ještě další konkrétní skutečnosti týkající se obviněného nebo daného skutku odůvodňující spolu s ní rozhodnutí o vazbě.⁷⁰ Jinou situaci představuje stav, kdy již došlo k odsouzení, byť nepravomocnému, soudem prvního stupně, jímž byl uložen vysoký nepodmíněný trest odnětí svobody. V takovém případě klesá potřeba existence dalších konkrétních skutečností zavdávajících důvod k obavě uvedené v § 67 písm. a) TrŘ, neboť riziko útěku jest daleko vyšší, než u vazby uvalené před vydáním odsuzujícího rozsudku. Toto pojetí odpovídá judikatuře ESLP k EÚLP, když tato odlišuje vazbu uvalenou před nepravomocným odsouzením ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP od zbavení osobní svobody, resp. zákonného uvěznění po vydání prvoinstančního odsuzujícího rozsudku, na něž dopadá čl. 5 odst. 1 písm. a) EÚLP nestanovující pro něj žádné zvláštní podmínky.⁷¹

⁶⁸ STŘÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J. a HÁJEK, R.. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl – Trestní řád*. Praha: Linde, 2010, s. 196. ISBN 978-80-7201-803-1.

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. III. ÚS 566/03, taktéž náleží Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2665/13 - 1.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 11. 1996 sp. zn. IV. ÚS 226/96.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 185/14 - 1.

Vedle demonstrativně uvedených okolností v § 67 písm. a) TrŘ lze existenci důvodné obavy shledat i tehdy, když se obviněný např. připravuje na odcestování do zahraničí nebo si za tím účelem opatřuje zfalšované doklady, ukrývá se v kufru automobilu při pokusu překročit státní hranice, dlouhodobě opustí místo bydliště či zaměstnání bez toho, aby takovou změnu oznámil orgánům činným v trestním řízení, nebo opustí bydliště a zanechá rodině dopis na rozloučenou. I v těchto případech ovšem musíme zkoumat konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu útěku, ať už skutečnosti objektivní nezávislé na jeho vůli naplňující znaky skutkové podstaty stíhaného trestného činu, tak i takové týkající se samotného obviněného jako je věk, osobní, rodinné a majetkové poměry, zaměstnání a pozice v něm, ad.⁷² V. Mandák ve své knize uvádí, že motivem k útěku mohou být i okolnosti spočívající v osobní situaci obviněného. Jako příklad uvádí krizové manželství, pocit totálního ztroskotání nebo třeba hanba z odhaleného trestného činu, kteréžto mohou být impulzem k uskutečnění obav uvedených v pojednávaném ustanovení.⁷³

Judikaturou bylo dovozeno, že samotná skutečnost spočívající v nedostavení se k hlavnímu líčení řádně předvolaným obviněným nezakládá důvodnou obavu uvedenou v § 67 písm. a) TrŘ, tedy že se bude ukrývat v tuzemsku, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání. Pouhá nutnost zajistit účast obviněného na hlavním líčení ani veřejný zájem na jeho plynulém a ničím nerušeném průběhu totiž samy o sobě nezakládají uvedený vazební důvod, neboť v takovém případě primárně přistupujeme k mírnějším zajišťovacím trestně-procesním prostředkům jako je předvedení policejním orgánem (§ 90 TrŘ).⁷⁴ Avšak v případě opakovaného vyhýbání se předvolání ze strany obviněného, kdy se už jedná o vyvíjení určité aktivity, aby se vyhnul trestnímu stíhání, a kdy současně není možné zajistit jeho přítomnost jinými zajišťovacími nástroji, lze považovat důvod útekové vazby za daný, jelikož v opačném případě by soud neměl možnost podanou obžalobu projednat.⁷⁵ Rovněž tak skutečnost, že obviněný je cizím státním příslušníkem, není způsobilá bez spojitosti s jinými okolnostmi odůvodnit obavu vyjádřenou v předmětném ustanovení, poněvadž jde pouze o vyjádření jistého

⁷² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 278. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, taktéž RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s.408. ISBN 80-7179-817-7.

⁷³ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 96 - 97. Praktické příručky (Orbis).

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2013 sp. zn. I. ÚS 2183/12 - 1, bod 18.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1998 sp. zn. III. ÚS 18/98.

abstraktního nebezpečí, nikoliv nebezpečí reálného skutkově podloženého.⁷⁶ Taktéž situace, kdy obviněným uvedené místo trvalého bydliště jest fakticky neobyvatelné a on sám se v něm trvale nezdržuje, není dostačujícím důvodem pro uvalení útekové vazby, to vše ovšem za předpokladu sdělení skutečného místa zdržování se orgánům činným v trestním řízení.⁷⁷

3.3.2.2 Vazba koluzní

Obava z koluzního jednání obviněného, jež spočívá v maření odhalování a vyjasňování skutečností závažných⁷⁸ pro trestní stíhání, jest vyjádřena v § 67 písm. b) TrŘ. I zde máme pouze příkladmo uvedeno, jaké jednání považujeme za jednání koluzní (působení na dosud nevyslechnuté svědky či spoluobviněné), když podstata takového jednání vždy spočívá v aktivitě, resp. aktivní činnosti obviněného samého, byť jen presumované. Jako nedostatečné by bylo kvalifikováno odůvodnění vazebního rozhodnutí opírající se o skutečnost, že se nacházíme teprve na počátku vyšetřování nebo nemáme dostatek důkazů, resp. odůvodnění určitým nevyhovujícím či situaci ztěžujícím procesním či důkazním stavem.⁷⁹ Z uvedeného vyplývá nezbytnost náležitě odůvodnit koluzní vazbu předpokládaným aktivním jednáním obviněného, spočívajícím v působení na osoby či věci, motivovaným cílem mařit objasňování rozhodných skutečností. Stěžejním jest nejenom prokázat koluzní záměr obviněného, nýbrž i samotnou reálnou možnost koluzně jednat, zůstane-li na svobodě. Právě koluzní vazba ztělesňuje trestně-procesní zajišťovací institut, na nějž panují po celá desetiletí rozporuplné názory, neboť je věcí státu zabezpečit řádný průběh trestního řízení a pravdivé svědecké výpovědi a znalecké posudky prostřednictvím nástrojů trestního práva, primárně hrozbou sankce za křivou výpověď a nepravdivý znalecký posudek (§ 346 TrZ) a zásadou rychlosti řízení (§ 2 odst. 4 TrŘ), a nečinit tak na úkor osobní svobody obviněného. Nezbyvá mi, než přisvědčit V. Mandákoví pojednávajícímu o tomto institutu jakožto o nepostradatelném *ultima ratio* v našem právním řádu, poněvadž výše zmíněné

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 1997 sp. zn. II. ÚS 347/96, taktéž nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2000 sp. zn. I. ÚS 645/99.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2014 sp. zn. II. ÚS 2086/14 – 1.

⁷⁸ Za „závažné“ skutečnosti lze považovat jen takové, jež mají vliv na posouzení viny obviněného a na uložení příslušné přiměřené sankce, přičemž tyto se objasňují cestou dokazování. Viz MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 102. Praktické příručky (Orbis).

⁷⁹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 504. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

trestně-právní prostředky nejsou bezvýjimečně účinné a orgány činné v trestním řízení nemohou pokaždé obviněného předstihnout a zabránit mu v maření rozhodných skutečností.⁸⁰ Je ovšem nutné pamatovat na nezbytnou náležitost vazebního rozhodnutí a obavu z koluzního jednání dostatečně odůvodnit, abychom se vyvarovali svévoli stran těchto orgánů a ospravedlnili omezení základního práva obviněného zaručeného čl. 8 Listiny ve prospěch převažujícího veřejného zájmu na patřičném objasnění spáchaného trestného činu. Současně důvodná obava vyjádřená v § 67 písm. b) TrŘ představuje oproti zbylým vazebním důvodům důvod méně trvalejší povahy, u něhož je zvláště nutné zkoumat, zda-li již nepominul, v důsledku čehož by obviněný musel být z vazby propuštěn.

Pod pojmem „*působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné*“ se skrývá výhradně ilegální působení na takové osoby, ať už přímé nebo nepřímé (prostřednictvím osob odlišných od obviněného, ale z jeho podnětu). V praxi půjde např. o jejich přesvědčování nevyprávět pravdu, nebo dokonce vydírání, vyhrožování újmou či podplácení, aby tak učinili, uzavírání všemožných paktů za účelem dosažení a předestření shodné lživé výpovědi, ad. Kromě subjektivních skutečností stojících na straně obviněného, může koluzní vazbu odůvodnit i konstelace objektivních konkrétních skutečností. V jednom ze svých nálezů Ústavní soud dovedl, že v daném případě konkrétní objektivní skutečnosti odůvodňující obavu z koluzního jednání byla existence dosud nevyslechnutého svědka, kterýžto měl zvláštní postavení, neboť jeho výslech mohl rozhodujícím způsobem zvrátit dosavadní výsledky trestního řízení a přispět tak k objasnění věrohodnosti obviněného nebo poškozeného.⁸¹ Naopak v situaci, kdy obviněný jenom apeluje, aby tito vypovídali pravdu a nikoliv lež, nebo aby vůbec vypovídali, když tak doposud odmítali učinit a podobné situace, v nichž se jedná o zdůrazňování jejich práv a povinností v souladu se zákonem, nelze považovat za jednání vedené koluzním záměrem.⁸²

⁸⁰ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 98 - 101. Praktické příručky (Orbis).

⁸¹ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 1994 sp. zn. II. ÚS 138/93.

⁸² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 279. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

Jinak mařit objasňování trestně-právně relevantních skutečností může obviněný např. protiprávním působením na znalce nebo osoby dosud neidentifikované, kteréžto mohou být *pro futuro* předvolány jako svědci či spoluobvinění,⁸³ nebo kupříkladu falšování, zastíráním původu či zašantročením věcných či listinných důkazů nebo jinými způsoby zahlazování stop.⁸⁴ Pokud by byla zjištěna důvodná obava uvedeného koluzního jednání obviněného, byla by splněna zákonná podmínka existence vazebního důvodu.

Od koluzního jednání obviněného musíme odlišovat uplatňování jeho práva na obhajobu, jehož součástí je kromě jiného právo nevypovídat nebo právo uvádět nepravdivé okolnosti, z nichž nelze usuzovat na jeho vinu a není dán ani důvod ve smyslu § 67 písm. b) TrŘ, když v případě uvalení vazby pro kontroverzní výpovědi obviněného by došlo mj. k porušení čl. 14 odst. 3 písm. g) MPLP.⁸⁵ Stejně tak obecné soudy chybují, když odůvodňují koluzní vazbu popíráním viny obviněným a tvrdí, že jej bude nutné usvědčit prostřednictvím svědků, na něž by mohl působit. Jelikož vazba nesmí sloužit jako prostředek k přinucení obviněného doznat svou vinu, sama skutečnost potřeby vyslechnout při hlavním líčení svědky, jejichž výpovědi jej mají usvědčit, nemůže založit důvodnou obavu, že na ně bude obviněný působit, aby nevypovídali pravdu.⁸⁶ Koluzní záměr nelze dovodit též ze skutečnosti, že jeden ze spoluobviněných je na útěku a to ani tehdy, je-li tento v příbuzenském vztahu s osobou, o jejíž vazbě je rozhodováno.⁸⁷ V souladu s již zmíněnou zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare* nelze tuto vazbu uvalit ani v případě nesplnění ediční povinnosti (§ 78 TrŘ), když v takovém případě je možné postupovat podle § 79 TrŘ a věc zákonným postupem odejmout, příp. též uložit pořádkovou pokutu jakožto procesní sankci (§ 66 TrŘ).

⁸³ Potřeba výslechu dosud neidentifikovaných osob, kteréžto mají být obviněnému známi, sama o sobě však nepostačí k naplnění důvodné obavy z koluzního jednání, neboť pakliže bychom na takové pojetí přistoupili, pak v případě potřeby výslechu většího počtu osob, ať už z pozice svědků či spoluobviněných, by byl automaticky dán důvod koluzní vazby. K tomu viz náleží Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2006 sp. zn. I. ÚS 470/05.

⁸⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 279. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. III. ÚS 148/97.

⁸⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR - kolegium ze dne 3. 7. 1984, sp. zn. Tpj 99/84 [ASPI ID: JUD14502CZ].

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2001 sp. zn. IV. ÚS 257/2000.

Vždy je tak zapotřebí předpoklad koluzního jednání podložit konkrétními skutečnostmi zjištěnými a prokázanými postupem orgánů činných v trestním řízení *secundum et intra legem* a nikoliv pouhými ničím nepodloženými spekulacemi a domněnkami, jež by mohly vést k přílišnému uvalování vazby i na případy, kdy to není nezbytně zapotřebí k dosažení účelu trestního řízení, čímž by docházelo k neodůvodněným zásahům do ústavně garantovaného práva každého na osobní svobodu.

3.3.2.3 Vazba předstižná

Snaha zabránit obviněnému v páčání další úmyslné trestné činnosti jakožto důvod uvalení předstižné vazby nachází své zákonné vyjádření v § 67 písm. c) TrŘ. Formy páčání oné další trestné činnosti jsou zde opět uvedeny alternativně, avšak oproti vazbě útečkové a koluzní nikoliv demonstrativně, nýbrž taxativně. Mezi tyto formy jmenované ustanovení řadí jednak opakování trestné činnosti, pro niž je stíhán, dokonání trestného činu, o nějž se již pokusil, a vykonání trestného činu, jež připravoval či jímž hrozil, přičemž u každého z uvedených důvodů musí jít o aktuální, reálné a bezprostředně hrozící nebezpečí takového jednání. Aspekty, z nichž budeme usuzovat u obviněného na důvodnou obavu počínání si uvedenými způsoby, jsou např. povaha obviněného, jeho návyky, násilné či jiné nežádoucí sklony směřující k opakovanému páčání trestné činnosti daného druhu, životní poměry a v jejich rámci rodinné zázemí, resp. sociální prostředí, v němž žije, jeho zdravotní stav, motivace, jež ho vede k protizákonnému chování nebo třeba okolnost, že jej od páčání další trestné činnosti neodradilo již zahájené trestní stíhání.⁸⁸ Tyto se zpravidla v průběhu času mění, a proto je nezbytné je průběžně přezkoumávat, což ostatně ukládá orgánům činným v trestním řízení § 71 odst. 1 TrŘ.⁸⁹ Zajímavý judikát vztahující se k problematice aspektů, z nichž soudy vycházejí při rozhodování o předstižné vazbě, vezmeme-li v potaz, že doznání obviněného nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny trestně-právně relevantní okolnosti případu a nelze z něj tedy s absolutní jistotou vyvozovat vinu obviněného (§ 2 odst. 5 věta druhá TrŘ), představuje rozhodnutí Nejvyššího soudu,⁹⁰ v němž tento dospěl k závěru, že jedním z nich je právě doznání obviněného, jež svědčí o jeho silnějším sklonu k páčání trestné činnosti určité povahy.

⁸⁸ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2017 sp. zn. 11 Tdo 1174/2017.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 612/06.

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2015 sp. zn. 30 Cdo 827/2014, nebo taktéž rozhodnutí ze dne 26. 4. 2016 sp. zn. 30 Cdo 4059/2015.

Jako u jiných vazebních důvodů i zde musíme mít neustále na paměti potřebu náležitě odůvodnit vazební rozhodnutí, protože presumpce naléhavého a bezprostředního nebezpečí recidivy musí být založena na konkrétních okolnostech.

Pod obavu z opakování⁹¹ stíhané trestné činnosti judikatura subsumuje nejenom opakování stejného trestného činu, ale taktéž trestnou činnost téže povahy, resp. druhově totožnou, byť odlišné právní kvalifikace.⁹² Shoda v povaze trestné činnosti je primárně dovozována prostřednictvím druhových a skupinových objektů trestných činů jakožto jednoho ze znaků skutkové podstaty, když příkladem může být trestná činnost majetková nebo kupříkladu trestná činnost zaměřená proti životu a zdraví. Přitom je vyloučeno odůvodnit předstižnou vazbu obavou z opakování blíže nespecifikované trestné činnosti.⁹³ Naopak v případě obavy, že obviněný dokoná či vykoná trestný čin, pro jehož pokus či přípravu je stíhán nebo jímž hrozil, se musí jednat o tentýž trestný čin shodné právní kvalifikace.

Vazba předstižná je zásadně řazena mezi zajišťovací trestně-procesní opatření, kterážto slouží k zajištění přítomnosti mj. osoby obviněné z trestného činu za účelem zjištění její viny a případně jejího spravedlivého potrestání. V takovém pojetí má vazba jedinou funkci, a to funkci zajišťovací pro zabezpečení co možná nejhladšího průběhu trestního řízení. V. Mandák ve své knize ovšem předestírá jinou koncepci předstižné vazby, když ji pojímá jako preventivně bezpečnostní opatření, jehož účelem je, na rozdíl od vazby útěkové a koluzní, předcházet trestné činnosti.⁹⁴ S takovým pojetím předstižné vazby jakožto vazby preventivní zcela souhlasím, neboť zatímco u zákonné dikce § 67 písm. a) a b) TrŘ je na první pohled patrný účel zajistit osobu obviněnou ze stíhaného skutku, aby tato jednáními vymezenými v uvedených ustanoveních neztěžovala dosažení účelu trestního řízení, tedy náležitého zjištění trestných činů a spravedlivého potrestání jejich pachatelů, tak u písm. c) citovaný účel dovést nelze. Dovedeno *ad absurdum*

⁹¹ Novelizací TrŘ provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., došlo k částečné změně vazebního důvodu v § 67 písm. c) TrŘ, když pojem „pokračování v trestné činnosti“ byl nahrazen pojmem „opakování“ a to s ohledem na změnu procesní koncepce skutku v rámci pokračování v trestném činu (§ 12 odst. 11 TrŘ).

⁹² Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995 sp. zn. 7 To 2/95, publikované pod č.: 39/1995 Sb. rozh. tr.

⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2006 sp. zn. I. ÚS 470/05.

⁹⁴ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 122. Praktické příručky (Orbis). Taktéž GALOVCOVÁ, I. Custody in Czech Criminal Proceedings. In: *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право» № 54*. Головна [online]. Užhorod: Katedra ústavního práva a právní komparatistiky Právnické fakulty UzhUN, 2019, s. 184 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.54/43.pdf>.

v případě, že by obviněný páchal další trestnou činnost ve formách uvedených pod písm. c), by naopak mohl k dosažení účelu trestního řízení obsaženého v § 1 TrŘ „pomoci,“ když by se sám usvědčil např. dokonáním trestného činu, pro jehož pokus je trestně stíhán. Zájem společnosti na prevenci kriminality jest ovšem natolik podstatný, že jej máme vyjádřen jako jeden z vazebních důvodů.

Závěrem k problematice vazebních důvodů lze říci, že tyto zákonem vymezené důvody jsou v souladu s pojetím vazby jakožto prostředku *ultima ratio* vykládány velmi restriktivně, což dokládá primárně judikatura Ústavního soudu s ohledem na ochranu elementárních lidských práv a v jejich rámci zejm. osobní svobody, přičemž při úvaze o tom, zda-li jsou v daném případě skutečně naplněny či nikoliv, se nelze omezit na formální citaci § 67 TrŘ, neboť je nezbytné vždy vazební rozhodnutí podložit konkrétními skutečnostmi dostatečně odůvodňujícími obavy taxativně zákonem stanovené a neopomenout při tom judikaturu vrcholných soudních institucí jednotlivé vazební důvody konkretizující. V opačném případě, při neexistenci takových konkrétních skutečností, by nebylo možné obviněného do vazby vzít, resp. by bylo nutné propustit jej z vazby na svobodu.

Největší úskalí právní úpravy týkající se předmětné problematiky shledávám v nedostatečném vymezení pojmu „konkrétní skutečnost,“ když tento je obecnými soudy pojmán a vykládán poměrně různorodě a často tak dochází k omezení osobní svobody stíhané osoby vazbou, ačkoliv následně vrcholné soudy dospějí k výsledku, že vazební rozhodnutí nebylo podloženo dostatečně konkrétními skutečnostmi, kteréžto by tak závažný zásah do osobní svobody náležitě odůvodňovaly.

3.3.3 Možnosti nahrazení vazby

Z § 67 *in fine* TrŘ vyplývá v souladu s principy fakultativnosti, subsidiarity a proporcionality kategorický požadavek na uchylování se k vazbě pouze jakožto nejzazšímu a výjimečnému prostředku omezujícím ústavně garantovaná základní práva (*ultima ratio*), z čehož vyplývá pro orgány o ní rozhodující povinnost zkoumat,⁹⁵ zda s ohledem na osobu obviněného a povahu a závažnost stíhaného trestného činu nelze čelit obavám vyjádřeným v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ jinými mírnějšími zajišťovacími opatřeními, zvláště uložením předběžného opatření, a rovněž povinnost svůj závěr náležitě odůvodnit, když existenci důvodů vazby a možnosti jejího nahrazení zkoumají nejenom při rozhodování o vzetí osoby obviněné do vazby, nýbrž průběžně během probíhajícího trestního řízení, při němž je osoba stíhána vazebně (§ 71 odst. 1 TrŘ). Ještě více je tato povinnost zdůrazněna v případě mladistvých obviněných, u nichž podle § 46 odst. 1 ZSVM vazba připadá v úvahu jedině tehdy, nelze-li jejího účelu dosáhnout jinak. Dospěje-li příslušný orgán k tomu, že účelu vazby lze dosáhnout mírnějším opatřením, jež považuje vzhledem k osobě obviněného a povaze projednávané věci za dostatečné, pak je bezpodmínečně nutné takové opatření aplikovat, v opačném případě by porušil princip subsidiarity vazby.⁹⁶ Hlavní podmínkou pro nahrazení vazby mírnějšími procesními opatřeními jest zjištění či trvání vazebních důvodů, tedy pakliže by orgány činné v trestním řízení nedovodily a neodůvodnily existenci důvodů vazby, nemohly by ani rozhodnout o jejím nahrazení a současném ponechání obviněného na svobodě, resp. jeho propuštění na svobodu, neboť by v podstatě nebylo co nahrazovat. Na druhou stranu, pominou-li obavy uvedené v § 67 TrŘ nebo uplyne-li maximální přípustná doba trvání vazby pro to které stádium trestního řízení (72a TrŘ), orgán rozhodující o vazbě je povinen uložené surrogáty vazby zrušit, s výjimkou uložených předběžných opatření, neboť ta mají vlastní samostatnou úpravu a nejsou závislá na existenci vazebních důvodů (viz § 88n odst. 1 TrŘ).⁹⁷ Mezi zákonné způsoby

⁹⁵ V literatuře se hovoří rovněž o kogentnosti uvedené právní úpravy, když tato bezvýjimečně zavazuje orgány činné v trestním řízení se otázkou nahrazení vazby v každém případě zabývat. Viz RŮŽIČKA, M. a ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, s.522. ISBN 80-7179-817-7.

⁹⁶ K takovému závěru lze dospět i přesto, že zákon používá sloveso „může“ (viz § 73 odst. 1 a § 73a odst. 1 *in principio* TrŘ „Je-li dán důvod vazby..., může orgán rozhodující o vazbě...“ a to právě s ohledem na výše jmenované principy, jimiž je právní úprava institutu vazby ovládána jakožto vůdčími idejemi.

⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003 sp. zn. 4 Tz 24/2003. Taktéž DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 561. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

nahrazující vazbu řadíme záruku zájmového sdružení občanů anebo důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka, předběžná opatření a peněžitou záruku (§ 73, § 73a, § 88b až § 88o TrŘ), když těmito lze nahradit pouze vazbu útěkovou a předstižnou, nikoliv koluzní, a mohou být uloženy buď samostatně, nebo vedle sebe v určité kombinaci. U vazby koluzní jediné opatření, jímž ji lze nahradit (stejně jako vazbu útěkovou či předstižnou), představuje umístění v péči důvěryhodné osoby, avšak toto přichází v úvahu výlučně u mladistvých „delikventů“ (§ 50 ZSVM). TrŘ současně umožňuje spolu s uvedenými opatřeními uložit i zákaz vycestování do zahraničí (§ 73 odst. 5, § 73a odst. 3 TrŘ) a u substitučních opatření upravených v § 73 TrŘ též možnost rozhodnout o kontrole plnění uložených povinností prostřednictvím elektronického monitoringu (§ 73 odst. 4 a § 360a TrŘ).⁹⁸ V případě neplnění povinností obviněným uložených v souvislosti s nahrazením vazby jmenovanými opatřeními soud, resp. soudce rozhodne, trvají-li vazební důvody, o jeho vazbě (§ 73 odst. 8, § 73a odst. 5 TrŘ).

Právní úprava obsažená v TrŘ odpovídá závazku plynoucímu z EÚLP, jejíž čl. 5 odst. 3 krom jiného zakotvuje povinnost pro orgány činné v trestním řízení zvažovat při rozhodování o omezení osobní svobody obviněného i jiné alternativní záruky odlišné od vazby garantující dostavení se k hlavnímu líčení takovou osobou, čímž bude naplněn účel vymezený v § 1 TrŘ. Citovaný článek výslovně stanoví, že propuštění obviněného na svobodu může být podmíněno zárukou dostavení se k přelíčení. Obdobnou úpravu bychom našli v čl. 9 odst. 3 MPLP.⁹⁹ Jako protizákonný pak ESLP shledal postup orgánů činných v trestním řízení, kteréžto po dobu trvání vazby obviněného nikterak nezvažovaly použití jiných mírnějších zajišťovacích opatření, o nichž je zde nyní pojednáváno,¹⁰⁰ a stejně tak automatické odmítnutí kauce bez jakékoli soudní kontroly považuje za neslučitelné se zárukami poskytnutými čl. 5 odst. 3 EÚLP.¹⁰¹

⁹⁸ Možnost kontroly substitučních opatření uvedených v § 73 TrŘ prostřednictvím elektronického monitoringu zavedla do TrŘ novela provedená zákonem č. 150/2016 Sb., s účinností od 1. července téhož roku.

⁹⁹ Čl. 9 odst. 3 MPLP *expressis verbis* stanoví, že propuštění z vazby může být podmíněno zárukami, že se obviněný dostaví k trestnímu řízení a k vynesení rozsudku.

¹⁰⁰ Rozsudek ESLP ve věci Fešar proti České republice ze dne 13. 11. 2008, číslo stížnosti: 76576/01.

¹⁰¹ European Court of Human Rights. *Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights*. [online]. Council of Europe, 2018, s. 38 [2019-03-28]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_ENG.pdf.

3.3.3.1 Záruka za další chování obviněného (§ 73 odst. 1 písm. a) TrŘ

Jedním ze substitučních opatření nahrazujících vazbu jest záruka poskytovaná buďto zájmovými sdruženími občanů, jejichž taxativní výčet nalezneme v § 3 odst. 1 TrŘ a jejichž výchovné působení jsou orgány činné v trestním řízení povinny využívat v souladu se zásadou vyjádřenou v § 2 odst. 7 TrŘ, nebo důvěryhodnou osobou, za předpokladu, že tito jsou schopni příznivě ovlivňovat chování obviněného, zabezpečí jeho dostavení se před příslušné orgány a oznámení vzdání se z místa pobytu, kteréžto učiní vždy předem, přičemž rozhodující orgán považuje záruku v konkrétním případě za dostatečnou a jako takovou ji usnesením přijme. Schopnost příznivě ovlivňovat obviněného a jeho chování jakožto jedna z podmínek pro přijetí pojednávané záruky soudem je podmíněna existencí určitého vztahu mezi obviněným a subjektem záruku nabízejícím, když tento by měl mít k obviněnému vytvořený určitý bližší vztah, zejm. psychický umožňující mu vést obviněného žádoucím směrem.¹⁰² Důvěryhodnou osobou může v dané věci být např. zákonný zástupce obviněného nebo jiná jemu blízká osoba, jeho učitel či vychovatel nebo třeba v zaměstnání jeho vedoucí či kolektiv spolupracovníků.¹⁰³ Právě kolektiv spolupracovnic shledal Krajský soud v Českých Budějovicích rovněž za způsobilý pozitivně ovlivňovat chování obviněného a tedy způsobilý poskytnout záruku, přičemž za povšimnutí stojí i skutečnost, že v dané trestní věci byla vazba takto substituována zárukou (vedle písemného slibu obviněného), ač šlo o důvodné podezření ze spáchání zvláště závažného zločinu vraždy.¹⁰⁴ Naopak, s ohledem na svou procesní roli a možný střet zájmů, důvěryhodnou osobou nemůže být obhájce obviněného, jenž je v té či oné míře na klientovi a jeho pokynech závislý, když u důvěryhodné osoby se vyžaduje, aby byla jistým způsobem na obviněném nezávislá, nadaná vůči němu určitou autoritou, a tím pádem jej mohla kontrolovat a případně též pozitivně ovlivňovat jeho chování. Výše uvedené ale nelze paušalizovat a zobecnit do podoby, kdy jakýkoliv advokát nebude subjektem způsobilým příznivě ovlivňovat chování obviněného, neboť není-li tento v pozici jeho obhájce, nelze u něj *a priori* jmenovanou schopnost vyloučit.¹⁰⁵ Při převzetí záruky musí přejímající subjekt

¹⁰² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003 sp. zn. 4 To 558/2003.

¹⁰³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 288. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

¹⁰⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 9. 1994 sp. zn. 4 To 645/94.

¹⁰⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003 sp. zn. 4 To 558/2003 ve spojení s nálezem Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2006 sp. zn. I. ÚS 263/05.

současně vymezit konkrétní opatření, jimiž bude usměrňovat chování obviněného, aby vedl řádný život a nepočínal si i nadále protizákonně.¹⁰⁶

3.3.3.2 *Písemný slib obviněného (§ 73 odst. 1 písm. b) TrŘ*

Vazbu lze dále substituovat přijetím písemného slibu, jenž musí být vždy opatřen vlastnoručním podpisem obviněného a jímž se tento zaváže k vedení spořádaného života, když demonstrativní výčet toho, co jest za takový řádný život považováno a jaké povinnosti mu spolu s tím plynou, máme obsažený v § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ. Obsah slibu tvoří v každém případě tzv. dostavovací a oznamovací závazek obviněného znamenající, že se na vyzvání dostaví před příslušné orgány a předem oznámí vzdání se z místa pobytu.¹⁰⁷ Současně orgán rozhodující o vazbě musí slib považovat v konkrétním případě za dostatečný, čemuž má předcházet velmi pečlivá úvaha, a to s ohledem na všechny okolnosti případu a osobu obviněného,¹⁰⁸ a přijmout jej. V praxi jmenované substituční opatření bývá často přijímáno nikoliv samostatně, nýbrž vedle dalších opatření s tímž účelem (např. vedle poskytnuté záruky podle písm. a) téhož ustanovení nebo peněžité záruky dle § 73a TrŘ), neboť obviněný většinou slíbí vše, jen aby nemusel do vazby. Na poskytnutí slibu jsou kladeny striktní formální požadavky, kdy kromě již zmiňovaného obligatorního vlastnoručního podpisu, jenž nemůže být nikterak nahrazen podpisem obhájce i přesto, že ten slib za obviněného zpravidla sepíše,¹⁰⁹ jej lze učinit buďto jako samostatné podání, nebo v rámci žádosti o propuštění z vazby či může být vtělen do stížnosti proti rozhodnutí o vazbě. Vždy se musí jednat o určité podání, jehož obsahem bude písemný slib. Nedostatečným bylo shledáno pouhé vyjádření obviněného do protokolu, kteréžto uvedená formální kritéria nesplňuje.¹¹⁰ Taktéž jako ostatní substituční opatření, vyjma předběžných opatření, i slib je vázán na existenci vazebních důvodů, resp. důvodů vazby útěkové a předstížné, pakliže by takové důvody zanikly, nemohl by soud písemný slib obviněného přijmout.¹¹¹

¹⁰⁶ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 563. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁰⁷ ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 19. ISBN 978-80-7338-100-4.

¹⁰⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1992 sp. zn. 6 To 14/92, publikované pod č. 29/1993 Sb. rozh. tr.

¹⁰⁹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 1985 sp. zn. To II 008/85.

¹¹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 8. 2004 sp. zn. 8 To 116/2004.

¹¹¹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993 sp. zn. 7 To 251/93.

3.3.3.3 Dohled probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. c) TrŘ)

Je-li možné účelu vazby dosáhnout uložením dohledu probačního úředníka, pak orgán rozhodující o vazbě vydá usnesení, jímž obviněného propustí či ponechá na svobodě za současného uložení povinností s dohledem spojených, kteréžto jsou vymezeny v § 73 odst. 3 TrŘ, a proto již nejsou opětovně uváděny v předmětném usnesení. Nad rámec povinností obsažených ve jmenovaném ustanovení, může příslušný orgán obviněnému uložit i jiné povinnosti či omezení, aby se tento nedopustil další trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení, přičemž takové povinnosti a omezení musí být ve výroku usnesení stanoveny *expressis verbis*. Jednu z takových dalších povinností, s níž je v praxi často spojena i kontrola jejího plnění obviněným prostřednictvím elektronického monitoringu (§ 73 odst. 4 TrŘ), jež stejně jako dohled zajišťuje mj. Probační a mediační služba (§ 27b TrŘ), ztělesňuje povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém úseku v určitém obydlí či jeho části, když přímo § 73 odst. 3 TrŘ legitimuje rozhodující orgán k jejímu uložení, aniž by byl současně vyžadován souhlas osoby, jíž se ukládá.¹¹² Jiným omezením může být např. uložený zákaz navštěvovat vymezená místa (noční kluby) nebo třeba zákaz rušit noční klid, apod. Smyslem dohledu je primárně zajistit pravidelný osobní kontakt (rozvržený v probačním plánu dohledu) mezi obviněným a probačním úředníkem, jenž by se měl snažit zajistit potřeby obviněného a pozitivně na něj působit, aby tento plnil povinnosti mu uložené. V opačném případě by jejich porušení, resp. neplnění oznámil bezodkladně soudu, příp. státnímu zástupci v přípravném řízení.¹¹³

3.3.3.4 Předběžná opatření (§ 73 odst. 1 písm. d) a § 88b a násl. TrŘ)

Novelou TrŘ provedenou zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů došlo k rozšíření opatření nahrazujících vazbu a tím k posílení principu subsidiarity jakožto projevu principu *ultima ratio*, když § 73 odst. 1 písm. d) TrŘ ji umožňuje nahradit též uložením některého z taxativně stanovených předběžných opatření spočívajících v zákazu jednání zakládajícího vazební důvod, přičemž právě proto, že cílí na eliminaci takového nežádoucího jednání, jsou v porovnání s ostatními surrogáty vazby považovány

¹¹² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd.. Praha: Leges, 2017, s. 723. ISBN 978-80-7502-230-1.

¹¹³ CIBIENOVÁ, M. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. In: *Epravo.cz* [online]. 2015. [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrazeni-vazby-dohledem-probacniho-urednika-97644.html>.

za účinnější.¹¹⁴ Jak již bylo výše řečeno, právní úprava předběžných opatření rozvedená v § 88b až § 88o TrŘ jest úpravou samostatnou, tudíž jsou zde určité odchylky týkající se jednak orgánů, jež jsou oprávněny je nařizovat, a jednak jejich účelu, trvání a následků neplnění, neboť tato opatření nemusí být nutně uložena pouze jako substituty vazby, nýbrž mohou být uložena zcela samostatně, nikterak nesouvisejíc s vazbou či jinými zajišťovacími opatřeními. Rovněž je přípustné, aby jich bylo najednou uloženo vícero vedle sebe témuž obviněnému.

Z dikce § 88b odst. 2 TrŘ vyplývá, že k nařízení předběžného opatření jako surrogátu vazby vždy musí být dán důvod vazby předstízně vyjádřený v § 67 písm. c) TrŘ, což nijak nevyklučuje, aby k tomuto vazebnímu důvodu přistoupil i důvod vyjádřený pod písm. a) daného ustanovení, avšak důvodná obava z páčání další trestné činnosti jest *conditio sine qua non*, bez které nelze předběžné opatření uložit. Při jejich aplikaci je též nezbytné respektovat princip proporcionality a subsidiarity, když příslušný orgán musí považovat předběžné opatření v konkrétní věci za adekvátní s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost stíhaného trestného činu a současně taktéž náležitě odůvodnit, proč nelze v době rozhodování dosáhnout jeho účelu opatřením mírnějším. Právě účel předběžných opatření, rovněž seznatelný z § 88b odst. 2 TrŘ a logicky odvoditelný z toho, jakým zákonem byla předmětná úprava do TrŘ vtělena, je odlišuje od zbylých substitučních opatření, poněvadž tímto jest primárně ochrana oprávněných zájmů poškozeného, příp. osob jemu blízkých, resp. jejich smyslem je prozatímně upravit poměry mezi obviněným a těmito osobami, a tím mu zabránit v páčání další trestné činnosti,¹¹⁵ kdežto u zbylých surrogátů jejich účel odpovídá účelu vazby jako takové (viz výše). Potřeba chránit oprávněné zájmy poškozeného (oběti trestného činu) je nejcitelnější u trestné činnosti spojené s domácím násilím, nebezpečným pronásledováním nebo se zneužíváním dětí a jiným sexuálním vykořisťováním.¹¹⁶ Pravomoc uložit předběžná opatření se dělí v přípravném řízení mezi soudce a státního zástupce podle toho, jak závažný dopad má na život obviněného, resp. jeho osobní svobodu zákaz příslušného chování, naopak v řízení před soudem TrŘ

¹¹⁴ FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J., SEDLÁČKOVÁ, J. a ŽÁTECKÁ, E. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015, s. 56. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-246-4.

¹¹⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 289. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Taktéž Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016 sp. zn. II. ÚS 2930/16 – I, bod 13.

¹¹⁶ JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení. In: *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2013. [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>.

tuto pravomoc svěřuje výlučně předsedovi senátu, resp. samosoudci (§ 88m TrŘ). V praxi to znamená, že propustit obviněného na svobodu v přípravném řízení za současného nahrazení vazby některým z předběžných opatření nevyjmenovaných v § 88m odst. 2 TrŘ nemůže sám státní zástupce, nýbrž pouze soudce, který tak učiní na jeho návrh.¹¹⁷ Oproti tomu, pakliže by šlo o jiný surrogát vazby a tutéž situaci, pak by mohl rozhodnout přímo státní zástupce (§ 73b odst. 6 *in principio* ve spojení s § 175 odst. 1 písm. d) TrŘ). Jak již bylo zmíněno, povinnost plnit uložené předběžné opatření není vázána na existenci vazebních důvodů, jinými slovy i v případě zániku důvodné obavy vyjádřené v § 67 TrŘ je obviněný povinen dodržovat zákazy plynoucí z jemu uloženého předběžného opatření, nedošlo-li současně k jeho zrušení či změně ve smyslu § 88n odst. 2 TrŘ a vyžaduje-li to stále jeho účel. Nedostál-li by uloženým zákazům, pak kromě možnosti uvalit na něj vazbu, za podmínky trvání vazebních důvodů, TrŘ umožňuje i uložení pořádkové pokuty či uložení jiného účinnějšího předběžného opatření (§ 88o TrŘ), příp. může být vůči němu zahájeno trestní stíhání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 TrZ), avšak vždy při zvážení zásady subsidiarity trestní represe.

3.3.3.5 Peněžitá záruka (§ 73a TrŘ)

Peněžitá záruka, nebo-li kauce představující jednu z nejstarších forem substitučních opatření přichází v úvahu jako ostatní surrogáty vazby uvedené v § 73 TrŘ pouze jako náhrada vazby útěkové či předstížné, nikoliv koluzní, přičemž u obavy vyjádřené v § 67 písm. c) TrŘ je použití pojednávaného substitutu dále omezeno taxativním výčtem zpravidla zvláště závažných zločinů vymezených v § 73a odst. 1 TrŘ, kteréžto tímto způsobem nahradit nelze. O přijetí kauce příslušný orgán rozhoduje výhradně na návrh obviněného či jiné osoby nabízející její složení.¹¹⁸ Rozhodnutí, jímž je tato přijata a jímž se obviněný propouští z vazby na svobodu či se na svobodě ponechává, předchází usnesení o její přípustnosti, když základním kritériem pro takové určení jest skutečnost, zda kauce skutečně představuje opatření odstraňující nebo alespoň dostatečně minimalizující vazební důvody dané u toho kterého obviněného, což rovněž ztělesňuje elementární východisko pro určení výše takové záruky. Bude-li rozhodnuto o přípustnosti

¹¹⁷ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 565. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹¹⁸ Oproti tomu, jde-li o zrušení kauce či změnu její výše, tak orgán, který vede řízení v době, kdy učinění takového rozhodnutí připadá v úvahu, rozhoduje nejen na návrh, nýbrž i *ex officio*.

kauce, pak ve výroku téhož usnesení bude stanovena jednak její výše odvislá od osobních a majetkových poměrů osoby záruku nabízející, povahy a závažnosti stíhaného trestného činu a závažnosti vazebních důvodů, avšak vždy bude činit minimálně 10. 000,- Kč, a dále způsob úhrady. Obviněný nebo jiná osoba nabízející záruku s jeho souhlasem by měli již v samotném návrhu na nahrazení vazby uvedeným opatřením výši kauce sami navrhnout, nicméně takovým návrhem soud, příp. státní zástupce není vázán a rozhodne-li tento jinak, TrŘ připouští proti takovému usnesení brojit stížností. Stanovení konkrétní výše může v praxi činit potíže, neboť bude záviset na pečlivém posouzení mnoha faktorů, jež se v průběhu času mohou měnit. Z toho důvodu je zapotřebí se v každém stádiu trestního řízení otázkou výše peněžitě záruky zabývat a případně již stanovenou výši změnit, aby vždy odpovídala částce, jejíž propadnutí státu v případech vypočtených v § 73a odst. 4 TrŘ by bylo pro obviněného natolik citelné, že jej od chování, jemuž má její složení zabránit, opravdu odradí. Výše škody způsobená stíhaným trestným činem, může být jedním z vodítek pro určení výše kauce, nicméně nikoliv vodítkem jediným a výlučným, neboť smyslem kauce je zabránit jednáním uvedeným v § 67 písm. a) a c) TrŘ, nikoliv nahradit způsobenou škodu, když opačný přístup by byl mj. porušením čl. 5 odst. 3 EÚLP.¹¹⁹ Nebude-li kauce v dané trestní věci shledána jako dostatečný substitut vazby vzhledem k závažnosti skutkových zjištění a jiných okolností, pak soud, příp. státní zástupce vydá usnesení, jímž náležitě odůvodní, z jakých důvodů se tato nepřijímá.¹²⁰ Z uvedeného vyplývá, že kauce představuje jakousi formu dočasné podmíněně návratné zálohy, přičemž při splnění podmínky návratnosti spočívající ve splnění předem známých podmínek, tato bude navrácena obviněnému nebo jiné osobě, která ji s jeho souhlasem poskytla.¹²¹ Stejně tak tomu bude i v případě zrušení kauce, pominou-li důvody vedoucí k její akceptaci, tedy pominou-li vazební důvody, příslušný orgán musí rozhodnout o zrušení poskytnuté kauce, neboť ta je podmíněna právě jejich existencí. O zrušení a navrácení kauce je nezbytné rozhodnout i tehdy, vyvstanou-li skutečnosti vylučující nahrazení vazby tímto opatřením (např. půjde o případ změny právní kvalifikace stíhaného skutku na některý z trestných činů vyjmenovaný v § 73a odst. 1 TrŘ u předstížné vazby nebo bude náležitě odůvodněna obava vyjádřená

¹¹⁹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 578. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹²⁰ Pakliže by nepřijetí peněžitě záruky neodůvodnil dostatečně, resp. pakliže by se vůbec nezabýval možností nahrazení vazby nabídnutou peněžitou zárukou, porušil by princip proporcionality. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004 sp. zn. I. ÚS 40/04.

¹²¹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 573. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

v § 67 písm. b) TrŘ). Nastane-li situace, kdy má být kauce vrácena příslušné osobě, pak předtím může být ponížena o částku připadající na peněžitý trest, náklady trestního řízení či pohledávku poškozeného, o níž si požádal postupem podle § 73a odst. 7 a 8 TrŘ, kteréžto je obviněný povinen na základě zákonného titulu uhradit. Na tyto skutečnosti musí orgány činné v trestním řízení obviněného, příp. též třetí osobu, jež kauci složila, předem upozornit (§ 73a odst. 9 TrŘ). Pokud by složitel odlišný od obviněného nebyl postupem upraveným ve jmenovaném ustanovení řádně poučen o možných následcích svého jednání, pak by použití složené částky na úhradu peněžitého trestu, nákladů trestního řízení či pohledávky poškozeného, kteréžto má uhradit obviněný, příp. její propadnutí státu, představovalo neoprávněný zásah do ústavně garantovaného vlastnického práva složitele (čl. 11 Listiny) a současně neposkytnutí soudní ochrany ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud pojímá nezbytnost poučení složitele ve smyslu § 73a odst. 9 TrŘ jako procesní podmínku pro přijetí peněžité záruky, když právě z toho důvodu je nutné určit, kdo tuto nabízí, zda-li sám obviněný (byť z prostředků poskytnutých od jiné osoby) či osoba od něj odlišná.¹²²

3.3.3.6 Umístění v péči důvěryhodné osoby (§ 50 ZSVM)

Vazba jakožto zajišťovací opatření je obecně ovládána několikrát zmiňovanými principy subsidiarity, proporcionality a fakultativnosti, jejichž uplatnění by mělo vést k jejímu uvalení pouze tehdy, není-li jiné stejně účinné alternativy a jedná se tak o zcela výjimečnou situaci, což plně koresponduje s přístupem k ní jako prostředku *ultima ratio*. Tento přístup je tím více zdůrazněn, jde-li o trestní věc mladistvého obviněného doposud považovaného za nevinného, jehož mentální a fyzický vývoj nebyl ukončen (§ 3 odst. 5 ZSVM), a proto na něj má vazba vždy velmi nepříznivé a leckdy nenapravitelné dopady, kteréžto mohou vyústit v psychické potíže, sociální vyloučení a nemožnost přípravy na budoucí povolání. Z toho důvodu ZSVM opírajíc se o skutečnost, že vazba nemá jinou funkci než zajišťovací, tedy ani funkci výchovnou, mj. striktně limituje její délku, aby tato byla co nejvíce zkrácena, čímž provádí závazné mezinárodní normy,¹²³ zpřísňuje proces rozhodování o ní a zdůrazňuje prioritu jejího nahrazení (§ 46 odst. 1 ZSVM), když vedle substitutů upravených v TrŘ zavádí další, aplikovatelný výlučně na mladistvé obviněné, a to umístění v péči důvěryhodné osoby, jímž lze nahradit též vazbu koluzní.

¹²² Viz náleží Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016 sp. zn. III. ÚS 2787/15 – 1.

¹²³ Např. čl. 37 písm. b) Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte.

Uvedený substitut vazby upravený v § 50 ZSVM musíme odlišovat od poskytnutí záruky důvěryhodnou osobou dle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ, kterážto jest na rozdíl od umístění v péči takové osoby jednorázovým aktem nevyžadujícím ani soustavnou péči o mladistvého „pachatele“, ani jeho aktivní participaci.¹²⁴

Uchýlí-li se soud pro mládež k nahrazení vazby pojednávaným opatřením, pak ZSVM vyžaduje splnění podmínek vymezených v § 50, příp. dalších podmínek stanovených v rozhodnutí o nahrazení vazby tímto institutem, jež představují (písemný) závazek jak osoby ochotné a schopné se o mladistvého „delikventa“ starat, tak samotného mladistvého souhlasícího s umístěním do péče příslušné osoby. Smyslem tohoto institutu je zajistit prostřednictvím důvěryhodné osoby psychicky působící na mladistvého a požívající vůči němu určité přirozené a sociální autority,¹²⁵ aby se tento zdržel dalšího nežádoucího chování zavadávajícího důvod pro jeho vzetí do vazby. Onou důvěryhodnou osobou, jež by měla vykonávat nad mladistvým faktickou péči, mohou být shledány tytéž osoby uvedené v kapitole 3.3.3.1. této práce, když zejm. u rodičů mladistvého bude nutné zvláště pečlivě zkoumat, zda jsou reálně schopni na něj pozitivně působit a usměřňovat jeho život, aby nepáchal další trestnou činnost, neboť v řadě případů si mladistvý počíná protizákonně, protože tito nejsou schopni jej od takového jednání odvrátit nebo jej dokonce v kriminálním životě podporují. V případě porušení přijatého závazku kteroukoliv ze stran, orgán rozhodující o vazbě na návrh či *ex officio* tyto jejich závazku zproští a rozhodne některým ze způsobů uvedených v § 50 odst. 2 písm. b) ZSVM.¹²⁶

Výše popsaná substituční opatření osobně považuji za instituty dostatečně zabezpečující dodržování přístupu *ultima ratio* k vazbě jakožto zajišťovacímu opatření nejvíce omezujícímu osobní svobodu dosud presumovaného nevinného člověka, tedy že se k této budou rozhodující orgány uchýlovat jen v nejkrajnějších případech, není-li jiného východiska. Na druhou stranu největší nedostatek právní úpravy, resp. aplikační praxe spatřuji v problematice kontroly jejich plnění, když tato přichází v úvahu zejm. u předběžných opatření, jejichž výkon by měl být kontrolován primárně

¹²⁴ ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 31. ISBN 978-80-7338-100-4.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ ŽATECKÁ, E. a HRUŠÁKOVÁ, M. § 50 Náhrada vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby. In: ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2019-3-8]. ASPI_ID KO218_2003CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

velmi vytíženou Probační a mediační službou. Právě s ohledem na její vytíženost je otázkou, zda-li je sto každého obviněného, u něhož byla vazba takovým opatřením nahrazena, adekvátně kontrolovat, aby se tento vyvaroval další kriminální činnosti a nemařil tak dosažení účelu trestního řízení. Současně ovšem za významný pokrok v tomto ohledu považují možnost elektronické kontroly, díky níž bude zajištěna efektivnější kontrola uložených povinností, neboť u osoby, u které je vazba nahrazena některým substitutem uvedeným v § 73 TrŘ, může obava z odhalení jejich neplnění skrze elektronický monitoring přispět k jejímu sebeovládání.

3.3.4 Vazba a tzv. bagatelní trestné činy

Další záruku užívání vazby jen v nezbytně nutných případech, jež považuji za velký přínos novely TrŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb., zdůrazňující princip *ultima ratio*, který bychom např. v účinné slovenské právní úpravě nenašli, představuje § 68 odst. 2 TrŘ vymezující limity její přípustnosti co do nejnižší úrovně horních hranic trestů odnětí svobody, jež lze za stíhané trestné činy uložit. Nebude-li obviněný stíhán pro úmyslný, resp. nedbalostní trestný čin, za nějž lze uložit podle zvláštní části TrZ trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby přesahující 2 léta, resp. 3 léta, nelze na něj uvalit vazbu ani tehdy, budou-li všechny ostatní zákonné podmínky, o nichž je zde pojednáváno, splněny. Tato ztělesňuje zákonnou garanci, že osobní svoboda obviněného bude omezena vazbou jen v případech, kdy společenská škodlivost stíhaných trestných činů dosahuje určité intenzity vyjádřené jejich trestní sazbou. Rozhodná je aktuální právní kvalifikace stíhaného skutku, kterážto se nepochybně může v průběhu trestního řízení měnit, neboť soud jest sice vázán skutkem uvedeným v žalobním návrhu obžaloby, nikoliv však jeho právním posouzením (§ 220 TrŘ). Tedy v případě, že by v probíhajícím trestním řízení došlo ke změně právní kvalifikace stíhaného skutku, na níž by byl obviněný řádně upozorněn, když tato by následně byla zmírněna a splňovala tak podmínky uvedené v § 68 odst. 2 TrŘ (a současně nebyla naplněna některá ze skutečností uvedených v § 68 odst. 3 či 4 TrŘ) a obviněný již byl vzat do vazby, musel by být neprodleně propuštěn na svobodu. Taktéž musí být neprodleně propuštěn, je-li vzhledem k jeho osobě, povaze a závažnosti věci zřejmé, že trestní řízení nevyústí v uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody (princip proporcionality, § 71 odst. 2 písm. b) TrŘ), přičemž touto otázkou by se obecné soudy měly zabývat již před rozhodnutím o vzetí obviněného do vazby, nikoliv až následně (s výjimkami, kdy na počátku

vyšetřování nebudou mít dostatek informací, z nichž mohou učinit závěr, zda v dané věci hrozí uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody),¹²⁷ ledaže by byl naplněn některý ze zpřísněných důvodů podle § 68 odst. 3 a 4 TrŘ (viz dále). Jestliže je obviněný stíhán pro vícero trestných činů spáchaných v souběhu, pak postačí, pokud byt' jediný z nich nespadá do kategorie tzv. bagatelních trestných činů vymezené v § 68 odst. 2 TrŘ.¹²⁸

Uvedená podmínka však neplatí bezvýjimečně, neboť TrŘ v § 68 odst. 3 a 4 vymezuje tzv. zpřísněné (kvalifikované) důvody vazby, při jejichž naplnění se omezení uvedená v odst. 2 téhož ustanovení neaplikují a budou-li splněny i další vazební podmínky, nic nebrání jejímu uvalení. V § 68 odst. 3 TrŘ jsou taxativně vypočtena jednání, příp. jiné skutečnosti (neznámá totožnost), jimiž je mařeno dosažení účelu trestního řízení, přičemž podmínkou jest zjištění, že se obviněný některým z uvedených způsobů skutečně choval, nepostačuje pouhá domněnka či obava z takového jednání. § 68 odst. 4 TrŘ se vztahuje pouze na dolozní trestné činy a důvod vazby předstížné, pakliže je uvalení vazby nezbytné pro ochranu oprávněných zájmů poškozeného. Zpřísněný důvod vazby uvedený v § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ nachází své uplatnění rovněž u nejvyšší přípustné doby trvání koluzní vazby (§ 72a odst. 3 TrŘ). Jestliže se obviněný dopustí koluzního jednání a naplní tak kvalifikovanou skutkovou podstatu důvodu uvedeného v § 67 písm. b) TrŘ, může být překročena lhůta 3 měsíců limitující omezení osobní svobody vazbou z obavy vyjádřené v citovaném ustanovení.¹²⁹

¹²⁷ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 3. 2002 sp. zn. 3 To 190/2002.

¹²⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 513. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹²⁹ RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C.H. Beck, 2004, s.430 - 432. ISBN 80-7179-817-7.

3.3.5 Rozhodování o vazbě

S ohledem na to, jak závažný zásah do ústavně garantované osobní svobody představuje rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, svěřuje Listina (čl. 8 odst. 5)¹³⁰ pravomoc činit takové závěry výlučně do rukou nestranných a nezávislých soudů povolaných k ochraně základních práv a svobod (čl. 4 Ústavy). Uvedené platí bez výjimky nejenom pro rozhodnutí, jímž se vazba uvaluje, nýbrž i pro rozhodování o dalším trvání vazby, vč. rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou 3 měsíční lhůtu, bylo-li zjištěno koluzní jednání z jeho strany, kteréžto taktéž činí výhradně soudy, resp. v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce (§ 73b odst. 3, § 72, § 72a odst. 3 TrŘ).¹³¹

Právní úprava sice inklinuje v přípravném řízení stále více k omezování pravomocí státních zástupců, přesto zde jistá rezidua zůstávají, přičemž tato považuji za zcela slučitelná s pojetím vazby jakožto výjimečného zajišťovacího opatření, o němž by vzhledem k jeho mimořádnosti měly rozhodovat primárně ty „nejpovolanější a nejkompetentnější instituce“ mající za úkol chránit a respektovat elementární lidská práva a svobody. Státní zástupce je totiž oprávněn rozhodovat pouze ve prospěch obviněného, a tam, kde směřuje k učinění záporného rozhodnutí (nevyhoví žádosti o propuštění z vazby), mu TrŘ ukládá povinnost předložit věc k rozhodnutí soudu (§ § 73b odst. 2 věta druhá TrŘ). Státnímu zástupci tak zůstává pravomoc pouze co do rozhodování o propuštění obviněného na svobodu (to znamená, že již bylo vydáno rozhodnutí soudu o vzetí do vazby), byť za jejího současného nahrazení mírnějším opatřením, a co do rozhodování o zúžení vazebních důvodů (§ 73b odst. 4 věta za středníkem a odst. 5 ve spojení s § 175 odst. 1 písm. d) TrŘ).¹³² Propouští-li státní zástupce obviněného na svobodu za současného uložení některého z předběžných opatření, pak tak může učinit pouze ve vztahu k těm předběžným opatřením, o jejichž uložení může sám rozhodnout, přičemž jejich taxativní výčet máme v § 88m odst. 2 TrŘ.¹³³ Šlo-li by ovšem o opačnou situaci a státní zástupce rozhodoval o žádosti

¹³⁰ Zákonným provedením jmenovaného článku jest § 73b odst. 1 TrŘ ve spojení s § 2 odst. 9 TrŘ.

¹³¹ K okleštění pravomocí státního zástupce rozhodovat v přípravném řízení o vazbě došlo novelou TrŘ provedenou zákonem č. 459/2011 Sb., když do její účinnosti rozhodoval o ponechání obviněného ve vazbě, tedy o jejím dalším trvání, v přípravném řízení přímo sám státní zástupce.

¹³² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. V Praze: Leges, 2018, s. 326. ISBN: 978-80-7502-2783-3.

¹³³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 562. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

na zrušení uloženého předběžného opatření, mohl by takové žádosti vyhovět i tehdy, půjde-li o předběžné opatření nevymezené v § 88m odst. 2 TrŘ.¹³⁴ Naopak ponechat obviněného na svobodě za současného uložení některého ze substitutů vazby nebo rozšířit či změnit vazební důvody může pouze soud, resp. soudce.

V odůvodnění rozhodnutí o vazbě (s výjimkou usnesení, jímž se obviněný propouští na svobodu) je nezbytné vyhovět formálním požadavkům na něj kladeným § 73c TrŘ a mj. náležitě uvést závěr o důvodnosti trestního stíhání, konkrétní skutečnosti zavádající existenci vazebních důvodů a konečně též patřičně odůvodnit nemožnost nahrazení vazby mírnějším surrogátem. V opačném případě by rozhodující orgán nedostál své povinnosti patřičně odůvodnit citelný zásah do osobní svobody osoby dosud považované za nevinnou, na niž Ústavní soud soustavně upozorňuje ve své judikatuře a jíž se má zamezit libovůli při rozhodování orgánů veřejné moci,¹³⁵ a tím současně porušil právo na spravedlivý proces, kteréžto je jedním ze základních lidských práv, jež je zaručeno jak na úrovni práva mezinárodního, a to zejména čl. 6 EÚLP a čl. 14 MPLP, tak rovněž na úrovni práva vnitrostátního, především hlavou pátou Listiny, jejíž články jsou podrobněji rozvedeny v jednotlivých zákonech. Podle judikatury Ústavního soudu je spravedlivý „fair“ proces jedním z hlavních účelů trestního řízení a to vedle náležitého objasnění spáchaných skutků a potrestání jejich pachatelů.¹³⁶

Podle obou výše zmíněných mezinárodních dokumentů má každý právo na to, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje o jeho právech, povinnostech, nebo jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu. Oba dokumenty dále vymezují případy, kdy může být veřejnost vyloučena, ať už pro celé, nebo pro část řízení. Do práva na spravedlivý proces pak zahrnují i minimální práva obviněného, mezi něž řadí např. právo být neprodleně informován v jazyce, jemuž rozumí, o povaze a důvodu obvinění proti němu, právo na obhajobu, včetně práva na bezplatnou obhajobu, právo na možnost přípravy obhajoby a s tím související dostatek poskytnutého času, právo na tlumočníka a další práva. Oba dokumenty pak garantují, MPLP výslovně a EÚLP implicitně jako mezinárodními normami uznávané jádro práva na spravedlivý proces,

¹³⁴ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 584. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 1997 sp. zn. III ÚS 271/96.

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/94, II/b bod 2.

právo obviněného nebýt nucen svědčit proti sobě, tedy již zmíněnou zásadu *nemo tenetur se ipsum accusare*.¹³⁷

V rámci Listiny se s právem na spravedlivý proces pojí primárně čl. 36 zakotvující právo každého na soudní ochranu prostřednictvím nezávislého a nestranného soudu, příp. jiného orgánu. V dalších člancích hlavy páté Listiny jsou obsažena i určitá minimální práva uplatňovaná v rámci trestního procesu obdobná těm uvedeným v EÚLP a MPLP, která jsou nezbytná pro naplnění práva na spravedlivý proces. Mezi tato práva řadíme např. právo odepřít výpověď a právo na právní pomoc (čl. 37 odst. 1 a 2), procesní rovnost účastníků řízení (čl. 37 odst. 3), právo na zákonného soudce¹³⁸ a veřejné řízení bez zbytečných průtahů (čl. 38 odst. 1 a 2), právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3), *ne bis in idem* (čl. 40 odst. 5) a některá další práva.

Z výše uvedeného je zřejmé, že právo na spravedlivý proces je právem subsumujícím několikero dílčích práv, jejichž komplexní uplatňování a respektování vede k naplnění ústavního požadavku na spravedlivý proces. Tento pak musí být naplňován i z hlediska vazby a vazebního řízení, když je nutné obviněného o těchto právech nejenom poučit, ale taktéž mu umožnit jejich uplatnění. Z hlediska institutu vazby můžeme z těchto dílčích práv, vedle výše popsaného práva na náležité odůvodnění vazebních rozhodnutí, dále vyzdvihnout již zmíněné právo každého na projednání věci bez zbytečných průtahů, tedy zásadu rychlosti řízení (čl. 38 odst. 2 Listiny), kdy podle § 2 odst. 4 druhé věty TrŘ orgány činné v trestním řízení projednávají s největším urychlením mj. vazební věci. K rychlému projednání věci přispívají i zákonem stanovená nejvyšší přípustná doba trvání vazby (§ 72a TrŘ a § 47 odst. 1 ZSVM) a lhůty, které z hlediska rozhodování o jejím dalším trvání nesmí být překročeny, v opačném případě by bylo nutné obviněného neprodleně propustit na svobodu (§ 72 TrŘ a § 47 odst. 2 – 4 ZSVM). Stejně tak lze zdůraznit ústavně zaručené právo obviněného na obhajobu (čl. 40 odst. 3 Listiny), neboť případ trestního stíhání proti obviněnému umístěnému ve vazbě jest případem tzv. nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 1 písm. a) TrŘ, při němž

¹³⁷ European Court of Human Rights. *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights*. [online]. Council of Europe, 2018, s. 36 [2019-03-28]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf.

¹³⁸ Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004 sp. zn. IV. ÚS 307/03, v němž se Ústavní soud vyjádřil k problematice základního práva na zákonného soudce, když podle něj nejde jen o vymezení věcné, funkční a místní příslušnosti soudu, ale rovněž o přidělování soudní agendy a určení obsazování senátů založené rozvrhem práce soudu. Splnění uvedených podmínek je ochranou před libovůlí a účelovým obsazováním soudních senátů *ad hoc*.

obviněný musí mít obhájce již v přípravném řízení, jehož si buďto zvolí sám (§ 37 TrŘ), nebo mu bude ustanoven předsedou senátu, resp. v přípravném řízení soudcem (§ 38 a násl. TrŘ).

Za součást tzv. „fair“ procesu lze považovat i právo obviněného být slyšen vyplývající mj. z čl. 5 odst. 4 EÚLP, když vnitrostátními normami provádějícími uvedený článek jsou § 73d až § 73g TrŘ upravující vazební zasedání, kteréžto byly do TrŘ vtěleny novelou provedenou zákonem č. 459/2011 Sb., jakožto reakce na nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 45/04, jímž tento konstatoval protiústavnost tehdy účinné právní úpravy neumožňující obviněnému uplatnění tohoto práva při rozhodování o dalším trvání vazby. Právo být slyšen v rámci kontradiktorního řízení vytvářející prostor osobě, o jejíž svobodě je rozhodováno, pro vznesení námitek a související se zásadou rovnosti zbraní, dávající stranám přiměřenou možnost přednést argumenty ve svůj prospěch za podmínek, jež je nebudou proti druhé straně diskriminovat,¹³⁹ představuje významnou záruku ochrany elementárních lidských práv a svobod, a proto je nutné jej respektovat jak při rozhodování o vzetí obviněného do vazby, tak při rozhodování o jejím dalším trvání.¹⁴⁰ Tento prostor skýtá obviněnému primárně hlavní líčení či veřejné zasedání, není-li však možné o vazbě při těchto jednáních rozhodnout a rozhoduje-li soud (soudce) o uvalení vazby, pak se vždy koná vazební zasedání, které umožňuje obviněnému, jehož účast je při něm obligatorní, uplatnit právo být slyšen a vyjádřit se tak k důvodnosti své vazby. Přitom smyslem vazebního zasedání jest v první řadě umožnit obviněnému uplatnění jmenovaného práva a nikoliv provádět dokazování ve vyčerpávajícím rozsahu k prokázání jeho viny, když k tomu slouží hlavní líčení.¹⁴¹ V jiných vazebních věcech se vazební zasedání koná, požádá-li o něj obviněný výslovně (s výjimkami uvedenými v § 73d odst. 3 *in fine* TrŘ, kdy je konání zasedání pouze fakultativní), když na tuto možnost musí být s dostatečným předstihem soudem upozorněn, jinak by došlo k porušení čl. 38 odst. 2 Listiny,¹⁴² nebo považuje-li jej soud (soudce) za potřebné.

¹³⁹ Rozsudek ESLP ve věci *Crabtree* proti České republice ze dne 25. 2. 2010, bod 41, číslo stížnosti: 4116/04.

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 6. 2005 sp. zn. IV. ÚS 269/05.

¹⁴¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2012 sp. zn. I. ÚS 2632/12 – 1.

¹⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 18. 5. 2015 sp. zn. I. ÚS 3944/14 – 1.

TrŘ umožňuje obviněnému proti rozhodnutím o vazbě, když tato jsou uvedena jednak prostřednictvím odkazů v § 74 odst. 1 TrŘ a jednak se za taková rozhodnutí považují i rozhodnutí o vyhošťovací vazbě podle § 350c TrŘ,¹⁴³ brojit stížností vytykající např. nepřezkoumatelnost příslušného rozhodnutí pro jeho nekonkrétnost nebo nesplnění zákonných podmínek pro vazební stíhání obviněného,¹⁴⁴ již může být buďto vyhověno v rámci autoremedury, nebo se uplatní devolutivní účinek a o stížnosti proti rozhodnutí soudu bude rozhodovat soud nadřízený. V případě, že stížnost směřuje proti usnesení státního zástupce, jímž tento propustil obviněného z vazby za jejího současného nahrazení některým(i) ze surrogátů (§ 73b odst. 6 ve spojení s § 175 odst. 1 písm. d) TrŘ), pak o stížnosti směřující právě proti takovým surrogátům rozhoduje soud, v jehož obvodu je činný daný státní zástupce (§ 146a odst. 1 písm. a) TrŘ; neuplatní se zde příslušnost podle § 26 TrŘ). Aplikační problém činilo ustanovení § 141 odst. 2 věta druhá TrŘ, z něhož obecné soudy vyvozovaly, že pokud o vazbě rozhodl sám nadřízený soud v rámci řízení o stížnosti, což je od něj zásadně vyžadováno (jen výjimečně pro neodstranitelné vady má věc vrátit prvoinstančnímu soudu dle § 74 odst. 3 TrŘ),¹⁴⁵ pak už nebylo možné proti jeho rozhodnutí podat stížnost. Tento chybný závěr ovšem vyvrátil Ústavní soud, když konstatoval pravý opak s tím, že usnesení jako forma „nižšího“ rozhodnutí jest v trestních věcech vždy rozhodnutím, jímž obecné soudy rozhodují o otázkách oddělitelných od samého merita věci a jde tak o rozhodnutí o samostatném základu mající vlastní procesní režim, a z toho důvodu představuje rozhodnutí prvoinstanční bez ohledu na to, ve kterém stupni obecného soudu bylo přijato.¹⁴⁶ Uvedená právní úprava provádí závazek, jenž pro Českou republiku vyplývá z čl. 5 odst. 4 EÚLP, podle něhož má každý, kdo byl na své osobní svobodě omezen „uvězněním“, právo podat návrh na zahájení řízení, v jehož rámci bude zákonnost omezení základního lidského práva přezkoumána soudem. Naopak stížnosti obviněného nemají až na jednu výjimkou uvedenou v § 74 odst. 2 *in principio* TrŘ (stížnost proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu) účinek suspenzivní, aby tím nedocházelo k maření účelu vazby. Odkladný účinek nachází své uplatnění pouze v případě stížnosti státního zástupce proti usnesení o propuštění obviněného z vazby, byl-li však u jeho vyhlášení přítomen, pak pouze tehdy, podá-li

¹⁴³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 598. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁴⁴ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 176. Praktické příručky (Orbis).

¹⁴⁵ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 600. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁴⁶ Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2002 sp. zn. IV. ÚS 537/01.

stížnost bezprostředně poté, přičemž současně nesmí jít o situaci, kdy k propuštění na svobodu dochází po vyhlášení zprošťujícího rozsudku.

3.4 Trvání vazby

Trestní řízení je ovládáno různými právními principy jakožto vůdčími idejemi tvořícími jeho „základní kameny“. Jednou z těchto idejí je i Listinou zakotvená zásada rychlosti řízení (čl. 38 odst. 2). Uvedená zásada je tím více zdůrazněna, jde-li o tak závažný zásah do osobního života a svobody osoby dosud považované za nevinnou, jaký představuje její vazební „uvěznění“ (§ 2 odst. 4 věta druhá za středníkem TrŘ). TrŘ proto ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost průběžně v každém stádiu trestního řízení, po dobu trvání vazebního stíhání, zkoumat existenci či změnu vazebních důvodů nebo možnost aplikace některého z mírnějších substitutů vazby pro naplnění požadavku přistupovat k ní jen v nezbytně nutných případech jako prostředku *ultima ratio* (§ 71 odst. 1 TrŘ).

Právě při přezkoumávání vazebních důvodů, ať už na žádost obviněného či *ex officio*, se trestní soudy musí vypořádat s otázkou, zda skutečnosti, jež vazbu odůvodňovaly v prvopočátcích trestního stíhání, představují i nadále dostatečný podklad pro rozhodnutí o dalším ponechání obviněného ve vazební věznici, neboť tyto zpravidla plynutím času ztrácí na významu a důležitosti a samy o sobě už takovým podkladem v případě dlouhotrvající vazby nejsou. V této souvislosti judikatura hovoří o tzv. doktríně zesílených důvodů, již vytvořil ESLP k zajištění ochrany a respektu práva na osobní svobodu,¹⁴⁷ když ke skutečnostem, na jejichž základě došlo k uvalení vazby, musí přistoupit skutečnosti další zavádající důvodnou obavu z jednání obviněného některým ze způsobů uvedených v § 67 TrŘ, aby tento mohl být i nadále omezen na svých základních právech. Tak např. v případě útekové vazby jako dostačující důvod pro její uvalení může být na samotném počátku vyšetřování s ohledem na důkazní situaci v konkrétní trestní věci skutečnost, že obviněnému hrozí uložení vysokého trestu a současně má konexe v zahraničí, kde v minulosti již pobýval. Pokud ovšem bude soud rozhodovat o déletrvající útekové vazbě, pak uvedené skutečnosti zásadně nebude možné považovat za postačující k jejímu odůvodnění a bude nezbytné, aby k těmto přistoupily

¹⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2010 Pl. ÚS 6/10, bod 15, dále např. nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2016 sp. zn. I. ÚS 2652/16 – 1, bod 21.

další konkrétní okolnosti, z nichž bude vyplývat důvodná obava z reálně hrozícího útěku obviněného.¹⁴⁸ Pouhé zopakování vazebních důvodů uváděných na počátku vyšetřování, bez vysvětlení negativních důsledků jeho propuštění na svobodu, by v takovém případě znamenalo porušení práva na osobní svobodu, tedy jednoho z nejvýznamnějších práv v demokratickém právním státě.¹⁴⁹ Nadto se soudy v každém stádiu trestního řízení při přezkumu trvání vazebních důvodů, pro dostání závazku plynoucího z čl. 5 odst. 4 EÚLP, musí náležitě vypořádat s případnými argumenty obviněného či jeho obhájce s tím, že není jejich povinností zabývat se všemi takovými argumenty, nýbrž pouze těmi, jež jsou způsobilé zákonnost omezení osobní svobody vazbou zpochybnit a eliminovat tak její důvodnost.¹⁵⁰ Zajímavý v této souvislosti je názor Ústavního soudu, který za hlavní příčinu pochybení obecných soudů při rozhodování o vazbě považuje právě fakt, že tyto při rozhodování zejm. o jejím prodloužení nevěnují dostatečnou pozornost tvrzeným důvodům, co se za nimi ve skutečnosti skrývá a zda-li dostatečně odůvodňují obavy uvedené v § 67 TrŘ, což je důvodem, proč orgány činné v přípravném řízení bezmezně spoléhají na „automatické“ prodlužování vazby, které navrhují.¹⁵¹ Při rozhodování o dalším trvání vazby je tedy zapotřebí postupovat velmi restriktivně v souladu s principem zdrženlivosti, když každé takové rozhodnutí musí být podepřeno konkrétními skutečnostmi vyvracejícími možnost propustit obviněného na svobodu, byť za současného nahrazení vazby některým ze surrogátů, a ke každé trestní věci přistupovat individuálně tak, aby přiměřenost zbavení osobní svobody byla posouzena s ohledem na okolnosti daného případu a osobu obviněného. V příslušné trestní věci musí existovat skutečný veřejný zájem, kterýžto mají vnitrostátní soudy povinnost osvědčit v odůvodnění svých rozhodnutí, jenž i přes trvající presumpci nevinoty převáží nad právem na osobní svobodu.¹⁵²

¹⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2016 sp. zn. I. ÚS 2652/16 – 1, taktéž např. nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2014 sp. zn. I. ÚS 1694/14 – 1 nebo nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2208/13 – 2, zejm. bod 32 a 35.

¹⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2665/13, bod 25.

¹⁵⁰ Rozsudek ESLP ve věci Nikolova proti Bulharsku ze dne 25. 3. 1999, bod 61, číslo stížnosti: 31195/96, ve spojení např. s nálezem Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2015 sp. zn. I. ÚS 217/15 – 1, bod 26.

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996 sp. zn. III. ÚS 83/96, bod XIV.

¹⁵² Rozsudek ESLP ve věci Punzelt proti České republice ze dne 25. 4. 2000, bod 73, číslo stížnosti: 31315/96, ve spojení s nálezem Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2001 sp. zn. I. ÚS 303/01.

TrŘ dále v § 72 vymezuje nepřekročitelnou 3 měsíční, resp. 30 denní lhůtu, v jejímž rámci má být rozhodnuto o dalším trvání vazby obviněného, když v přípravném řízení je tato povinnost odvislá od právní moci rozhodnutí o vazbě (takovým rozhodnutím není usnesení státního zástupce o pomnutí některého z vazebních důvodů nebo o zrušení či změně výše kauce),¹⁵³ kdy je soudce povinen do 3 měsíců od takového dne rozhodnout o dalším vazebním stíhání obviněného. Soudce tak činí výhradně na návrh státního zástupce opatřený náležitostmi uvedenými v čl. 38 Pokynu obecné povahy č. 8/2009 Nejvyššího státního zástupce, z něhož musí bezpodmínečně vyplývat jeho podstata, tedy že jde o návrh na prodloužení vazby,¹⁵⁴ přitom tento musí být soudu doručen nejpozději 15 dnů před uplynutím uvedené lhůty s tím, že tato 15 denní lhůta je majoritně považována, ačkoliv to TrŘ *expressis verbis* nestanoví (na rozdíl od slovenského Trestného poriadoku zakotvujícího propadnou 20 denní lhůtu), za prekluzivní.¹⁵⁵ Nebude-li tato dodržena, je státní zástupce povinen vydat příkaz k propuštění obviněného z vazby na svobodu jakožto opatření, proti němuž není přípustný opravný prostředek (§ 73b odst. 6 *in fine* TrŘ *per analogiam*). Na problematiku charakteru 15 denní lhůty podle § 72 odst. 2 TrŘ ovšem panuje i názor opačný, podle něž je chápána pouze jako lhůta pořádková, jejíž nedodržení nevede k nutnosti vydání příkazu na propuštění obviněného z vazby.¹⁵⁶ Osobně se klaním k pojetí této lhůty jakožto lhůty prekluzivní, neboť pakliže návrh státního zástupce na ponechání obviněného ve vazbě bereme jako *conditio sine qua non*, bez které soudce nemůže o dalším omezování osobní svobody rozhodnout, pak v případě, že by státní zástupce do uplynutí lhůty 3 měsíců ve smyslu § 72 odst. 1 TrŘ nepodal předmětný návrh a ona 15 denní lhůta byla brána za pořádkovou, tak by byl obviněný v podstatě držen po určitý čas ve vazbě, aniž by byla splněna zákonná podmínka náležitého přezkoumání existence vazebních důvodů, poněvadž tyto jsou v přípravném řízení přezkoumávány pouze (nepodá-li v té době obviněný žádost o propuštění z vazby či stížnost proti usnesení státního zástupce nebo nebude-li shledán další vazební důvod (§ 71 odst. 1 písm. a), c), d) TrŘ)), ve spojení s podáním uvedeného návrhu státního zástupce (§ 71 odst. 1 písm. b) TrŘ), když k propuštění na svobodu by podle nynější úpravy došlo příkazem až po překročení 3 měsíční lhůty pro rozhodování

¹⁵³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 543. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁵⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 7. 2015 sp. zn. 4 To 67/2015, bod 10.

¹⁵⁵ Srov. např. tamtéž, bod 9.

¹⁵⁶ Viz DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 544. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s odkazem na příslušnou judikaturu.

o dalším trvání vazby (§ 73b odst. 6 věta druhá TrŘ). Současně tato 15 denní lhůta jest považována za jakousi minimální časovou dotaci nezbytnou pro náležité posouzení případu ze strany rozhodujícího soudce, aby tento zvážil všechny jeho trestně-právně relevantní okolnosti.¹⁵⁷ Naopak v řízení před soudem máme zakotvenou samostatnou 30 denní lhůtu odvislou ode dne podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo doručení spisu příslušnému soudu, kdy je tento povinen se otázkou ponechání obviněného již vzatého do vazby v přípravném řízení zabývat, v opačném případě by musel být propuštěn na svobodu. Poté už soud postupuje v oněch 3 měsíčních intervalech, tedy obdobně jako soudce v přípravném řízení podle odst. 1 daného ustanovení. Specifikum, dopadající z důvodu absence speciální právní úpravy v ZSVM i na rozhodování o „prodloužení“ vazby mladistvých pachatelů,¹⁵⁸ je upraveno v § 72 odst. 4 TrŘ, vztahující se na případy uplynutí 3 měsíční lhůty v řízení odvolacím či stížnostním.

TrŘ sice stanoví v § 72a odst. 1 *in principio*, že vazba může trvat jen nezbytně nutnou dobu, když přiměřenost vazebního stíhání je vždy nutné posuzovat komplexně s ohledem na všechny okolnosti případu a jeho složitost,¹⁵⁹ přesto současně v tomtéž ustanovení stanoví nepřekročitelné limity jejího celkového trvání diferencované podle typové závažnosti stíhaného trestného činu. Tyto meze, kteréžto považuji za velmi podstatnou záruku zamezující libovůli orgánů veřejné moci co do omezování osoby, jejíž vina prozatím nebyla prokázána, na osobní svobodě, a tedy garanci nezneužívání vazby po nikterak neomezenou dobu, představují závazek státu a jeho orgánů v příslušné lhůtě dostát spravedlnosti, příp. propustit obviněného na svobodu, nebude-li to v jejich možnostech.¹⁶⁰ Ze zmíněných maximálních limitů trvání vazby v rozmezí od 1 do 4 let podle toho, zda jde o důvodné podezření ze spáchání přečinu, zločinu nebo zvláště závažného zločinu (s možností uložení výjimečného trestu) nepřihlížeje ke zvýšení trestních sazeb podle § 108 TrZ, mimořádnému zvyšování či snižování trestů (§ 58 a § 59 TrZ) ani ke snížení trestních sazeb mladistvých (§ 31 ZSVM),¹⁶¹ může pouze 1/3 připadnout na řízení přípravné a zbylé 2/3 pak na řízení před soudem, jež představuje

¹⁵⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 283. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004 sp. zn. 8 Tvo 42/2004.

¹⁵⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1996 sp. zn. IV. ÚS 154/96.

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996 sp. zn. III. ÚS 83/96, bod XIII.

¹⁶¹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 552. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

těžiště dokazování v rámci trestního stíhání. Není přípustné „nevyplývanou část“ v přípravném řízení jakkoli přesouvat do řízení před soudem, a tím vazbu nad stanovené $\frac{2}{3}$ prodlužovat, a naopak.¹⁶² Pro určení typové závažnosti stíhaného skutku jest rozhodující aktuální právní kvalifikaci v době rozhodování o vazbě,¹⁶³ přičemž tato se může v průběhu trestního stíhání, jak již bylo zmíněno, měnit, což s sebou nese povinnost propustit obviněného neprodleně na svobodu, dojde-li k jejímu zmírnění, jestliže pro takový méně závažný trestný čin již byla nejvyšší přípustná doba trvání vazby vyčerpána. Při souběhu trestných činů, o nichž se koná společné řízení, se maximální přípustná délka trvání vazby odvíjí od činu nejpřísněji trestného. Pakliže dojde ke spojení věcí až v průběhu trestního stíhání, kdy vazba byla uvalena v obou spojovaných trestních věcech, je nezbytné doby vykonané vazby sečíst a posoudit, zda-li již nebyla překročena maximální lhůta stanovená v § 72a odst. 1 TrŘ pro čin z nich nejpřísněji trestný.¹⁶⁴ Předmětná maximální omezení vazby jsou počítána ode dne, od něhož byl obviněný omezen na své osobní svobodě, ať už zadržením¹⁶⁵ či zatčením, nebo nedošlo-li k těmto, tak vzetím do vazby (§ 72a odst. 4 TrŘ). Podstatným jest okamžik faktického omezení na onom základním lidském právu, kterýžto musí být uveden alespoň v odůvodnění usnesení o vzetí obviněného do vazby (obligatorní součástí výroku takového usnesení je tehdy, jestliže se vyhotovuje zjednodušené usnesení bez odůvodnění ve smyslu § 136 odst. 3 TrŘ),¹⁶⁶ nikoliv okamžik sepsání protokolu o zadržení osoby, jímž by v případě jeho pozdějšího vyhotovení až po skutečném zadržení osoby, mohlo docházet k nepřipustnému prodlužování striktních limitů vymezených v § 72a TrŘ, když důkazní břemeno v pochybnostech prokázat počátek omezení osobní svobody obviněného leží na orgánech činných v trestním řízení postupujících *ex officio*.¹⁶⁷ Zcela samostatně a nezávisle na předchozím vazebním stíhání obviněného se posuzuje doba trvání vazby v řízeních o mimořádných opravných prostředcích a v některých dalších řízeních vymezených v § 72a odst. 5 TrŘ. Do výše uvedených mezních dob trvání pojednávaného zajišťovacího opatření se přitom nezapočítává doba držení ve vazbě počínaje vyhlášením rozsudku odsuzujícího obžalovaného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a konče nástupem výkonu uloženého trestu či zrušením předmětného rozsudku (§ 72b TrŘ).

¹⁶² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2002 sp. zn. 4 To 3/2003.

¹⁶³ Např. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 4. 2002 sp. zn. 4 To 263/2002.

¹⁶⁴ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 553. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁶⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2004 sp. zn. 4 Tmo 11/2004.

¹⁶⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014 sp. zn. Tpjn 302/2013.

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2007 sp. zn. II. ÚS 530/06.

Nejkrajnější přípustná doba trvání vazby koluzní činící 3 měsíce, souhrnně pro řízení přípravné i řízení před soudem, je stanovena samostatně v § 72a odst. 3 TrŘ, když předpokladem této lhůty je neexistence jiného vazebního důvodu než obava z koluzního jednání. V opačném případě, byl-li obviněný vzat do vazby i z jiného vazebního důvodu nebo by tento k důvodu vymezenému v § 67 písm. b) TrŘ následně přistoupil, by uplynutí 3 měsíční lhůty vedlo pouze ke změně vazebního režimu, resp. odpadl by důvod pro přísnější vazební režim, a současně by orgány rozhodující o vazbě měly povinnost zkoumat možnost nahrazení vazby některým z mírnějších substitutů, jež byly doposud vyloučeny z důvodné obavy z koluzního jednání. Neznamenaloby to tedy povinnost propustit obviněného nejpozději v poslední den 3 měsíční lhůty na svobodu (§ 72a odst. 3 věta druhá TrŘ). Na druhou stranu, uvedený limit ztrácí na svém významu tehdy, byl-li zjištěn a dostatečně prokázán jeden z tzv. zpřísněných důvodů vazby, konkrétně důvod spočívající v tom, že obviněný již koluzně jednal, ať už před rozhodnutím o vzetí do vazby či v průběhu jeho vazebního stíhání (§ 68 odst. 3 písm. d) TrŘ),¹⁶⁸ v takovém případě je možné rozhodnout o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovené 3 měsíce.

Ve věcech mladistvých „delikventů“ se uplatní co do délky vazby a rozhodování o jejím prodloužení speciální právní úprava obsažená v § 47 ZSVM. Uvedené ustanovení zohledňuje neukončený psychický a fyzický vývoj adolescentů, jenž může být vazbou nenapravitelně narušen, pročež výrazně limituje její trvání na 2 měsíce, resp. 6 měsíců u zvláště závažných provinění, bez ohledu na druh vazebního důvodu. Předmětné limity mohou být prodlouženy v průběhu trestního stíhání maximálně 2x opět o tutéž dobu (1x za přípravné řízení a 1x za řízení před soudem), k čemuž by s ohledem na apelovanou povinnost orgánů rozhodujících o vazbě zkoumat důkladně možnost jejího nahrazení mírnějšími opatřeními mělo docházet jen v ojedinělých případech, a to při kumulativním splnění podmínek uvedených v § 47 odst. 1 věta druhá ZSVM (obtížnost věci a ohrožení dosažení účelu trestního stíhání). Pakliže by soud pro mládež nevyužil možnosti prodloužit vazbu o celé 2, resp. 6 měsíců, a prodloužil ji o lhůtu kratší, potom už tento nemůže opětovně vazbu prodlužovat, byť o dobu, o níž bylo první prodloužení kratší, než činí zákonem stanovené maximální meze.¹⁶⁹ Pokud jde o rozhodování o prodloužení vazby, pak v přípravném řízení rozhoduje na návrh státního zástupce soudce okresního

¹⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2003 sp. zn. 3 To 656/2003.

¹⁶⁹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2005 sp. zn. 63 Tm 3/2005.

soudu pro mládež a v řízení před soudem soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež věc již projednávajícimu nebo příslušnému ji projednat v 1. stupni,¹⁷⁰ přitom tak činí tentokrát na návrh předsedy senátu podřízeného soudu. V obou případech se místní příslušnost soudu určuje podle speciálního ustanovení § 37 ZSVM a v řízení před soudem věcná příslušnost podle obecné úpravy obsažené v TrŘ (§ 16 a § 17). Zatímco TrŘ nepodává v případě 15 denní lhůty uvedené v § 72 odst. 2 jednoznačnou odpověď, jestli tato má povahu lhůty propadné či pořádkové, ZSVM nenechává podobným úvahám prostor a *expressis verbis* zakotvuje, že jak návrh státního zástupce, tak návrh předsedy senátu musí být doručen příslušnému orgánu nejpozději 15 dnů před uplynutím 2, resp. 6 měsíční lhůty, jinak musí být mladistvý nejpozději den po jejím uplynutí propuštěn na svobodu, tedy stanoví její prekluzivní charakter.

Přestože uzákonění nejvýše přípustné celkové doby trvání vazby považuji za významný pokrok v rámci právní úpravy procesu v trestním právu a za jednu z nejvýznamnějších záruk ochrany a respektu osobní svobody, jsem poněkud skeptická, co se týče vymezení její délky. Nepochybně vazba vždy zanechá na člověku, u něhož se vina nepodaří v průběhu trestního stíhání bez důvodných pochybností prokázat, velmi závažné, leckdy doživotní následky, a to zvláště tehdy, byl-li vazebně stíhán v tom nejhorším možném případě 4 roky (na Slovensku dokonce 5 let). Takové následky mohou být fatální i s ohledem na skutečnost, že na takovou osobu a její psychiku nepřetržitě po dobu vazebního stíhání působí kriminální prostředí, v němž se nachází, kteréžto může u osoby, u níž trestní stíhání skončí v její prospěch bez prokázání viny, avšak výrazně vazbou dehonestované na cti, vyústit v následné protiprávní počínání si, a tudíž vazba může ve svém výsledku působit kontraproduktivně. To se ostatně nemusí týkat jen osob vyvážnuvších z trestního stíhání bez záznamu v trestním rejstříku, ale neblahý dopad může toto zajišťovací opatření mít i na jejich rodinu a nejbližší okolí, neboť není nereálné si představit situaci, kdy vás vaše okolí zavrhne (nejen profesně) jen proto, že např. váš tatínek údajně zpronevěřil jako advokát nemalý peníz, a podobné situace. Přitom tím spíše bude veřejnost utvrzována

¹⁷⁰ Ač ZSVM v § 47 odst. 3 nestanoví, že o prodloužení vazby v řízení před soudem rozhoduje soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu rozhodujícimu v 1. stupni, Nejvyšší soud tuto věcnou příslušnost dovodil ve svém Usnesení ze dne 2. 9. 2004 sp. zn. 8 Tvo 42/2004. V souvislosti s tím Nejvyšší soud uvedl, že takovým nadřízeným soudem může být podle věcné příslušnosti v 1. stupni pouze krajský nebo vrchní jako druhoinstanční, nikoli však soud Nejvyšší, přičemž k podání předmětného návrhu na prodloužení vazby není oprávněn předseda senátu tohoto druhoinstančního soudu, nýbrž pouze předseda senátu soudu prvního instancie.

v tom, že obviněný stíhaný vazebně skutečně spáchal trestný čin, čím déle bude takto „vězněn“. Zatímco u vazebně stíhaných osob, jejichž „postavení před spravedlnost“ skončí pravomocným odsuzujícím rozsudkem, se doba strávená ve vazbě započítává do uloženého trestu (§ 92 TrZ), u osob, kteréžto byly takto stíhány a jejichž vina nebyla patřičně prokázána, z výše uvedených důvodů nepovažují náhradu škody za nezákonnou vazbu¹⁷¹ za adekvátní kompenzaci jejich újmy.

3.5 Žádost o propuštění z vazby

Kromě stížnosti proti usnesením o vazbě dává TrŘ obviněnému do rukou další nástroj v podobě žádosti o propuštění z vazby (§ 71a) umožňující mu se aktivně brát o svá práva, kterýžto je ovšem možné použít až poté, co usnesení, jímž bylo rozhodnuto o jeho vzetí do vazby, nabyde právní moci (§ 140 TrŘ). Opětovně zde nachází své uplatnění zásada rychlosti řízení, když o uvedené žádosti musí být rozhodnuto v co nejkratší možné době, resp. bez zbytečného odkladu, a to při dodržení zásady kontradiktornosti řízení a umožnění obviněnému realizovat právo být slyšen co do důvodnosti uvalené vazby, což pro orgány činné v trestním řízení znamená povinnost obviněného o jmenovaném právu řádně poučit. Pokud ale byl obviněný slyšen k důvodnosti své vazby krátce před vydáním zamítavého rozhodnutí směřujícího vůči jeho žádosti o propuštění z vazby (např. v hlavním líčení nebo veřejném zasedání) není nutné, aby tento byl vyslechnut i v řízení vyvolaném podáním dané žádosti, resp. pakliže by obviněnému nebylo umožněno aplikovat právo být slyšen v nastíněné situaci, nedošlo by tím k jeho porušení, a tedy ani k porušení práva na spravedlivý proces.¹⁷² Nadto TrŘ zpřesňuje pojetí této žádosti, když za ni považuje i návrh obviněného na přijetí některého ze substitutů vazby. Žádosti či návrhy, z jejichž obsahu bude vyplývat prosba o propuštění na svobodu, byť za současného uložení některého z mírnějších opatření, může činit nejen sám obviněný, nýbrž za něj a v jeho prospěch též jeho obhájce (§ 41 odst. 2 TrŘ). Pravomoc rozhodovat o podaných žádostech je rozdělena v přípravném řízení mezi státního zástupce a soudce, neboť státnímu zástupci je ponechána pouze pravomoc rozhodovat ve prospěch obviněného, kdy v případě nevyhovění žádosti je povinen tuto předložit v pořádkové lhůtě 5 pracovních dnů od doručení k rozhodnutí soudci, naopak v řízení před soudem je svěřena výlučně

¹⁷¹ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

¹⁷² Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2006 sp. zn. II. ÚS 718/05.

do rukou soudu s tím, že pokud státní zástupce souhlasí s propuštěním stíhané osoby na svobodu, může ji propustit přímo předseda senátu.¹⁷³ Rozhodnutí, jímž některý z uvedených orgánů nevyhoví podané žádosti, je nutné náležitě odůvodnit, v jakých konkrétních skutečnostech setrvává důvodná obava z jednání, jímž má vazba zabránit, a musí z něj být rovněž seznatelné, že se příslušný orgán patřičně zabýval všemi v žádosti uvedenými připomínkami a argumenty.¹⁷⁴ Obviněný, resp. jeho obhájce, mají možnost žádat o propuštění na svobodu opakovaně, ačkoliv jisté omezení TrŘ zakotvuje, a to v podobě 30 denní lhůty počítané od právní moci posledního rozhodnutí o vazbě, jímž došlo k přezkumu její důvodnosti, kdy neuvede-li obviněný v žádosti nové důvody eliminující důvodnost vazby, může stejnou žádost opakovat až po uplynutí zmíněné lhůty, jež byla výrazně prodloužena oproti původní 14 denní lhůtě novelou TrŘ povedenou zákonem č. 459/2011 Sb.

¹⁷³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 537. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 612/06, bod IV.

Závěr

Z kapitoly první věnující se historickému vývoji vazby vyplývá závěr, že tato je jakožto zajišťovací trestně-procesní opatření neodmyslitelnou součástí našeho právního řádu po dlouhou řadu desetiletí, když její zákonné vymezení a primárně praktické využívání bylo vždy odvislé od společenské situace panující v českých zemích. Zatímco vazební důvody nepodléhaly tak markantním změnám v mnou sledovaném období, tedy od účinnosti zákona č. 119/1873 ř.z. do současnosti, kteréžto by vyústily ve zcela odlišné pojmání pojednávaného opatření, než na jaké jsme dnes zvyklí, tak totéž se nikterak nedá konstatovat, pokud jde o rozhodování o vazbě, vč. opravných prostředků proti rozhodnutím, a stanovení celkové maximální přípustné doby, po níž by obviněný mohl být vazebně „vězněn“. Ačkoliv všechny v dané kapitole zmiňované právní úpravy stanoví, že vazba musí trvat jen nezbytně nutnou dobu, nelimitují současně výslovně její nejzazší možné souhrnné trvání (s určitými výjimkami týkajícími se vazby koluzní), k čemuž postupně dochází až po roce 1989. Podstatným vývojem prošly též normy upravující proces rozhodování o vazbě, kdy zejm. v dobách socialistických, v nichž byla užívána, resp. nadužívána mj. jako nástroj represe k utlačování politických odpůrců, velkou roli sehrávala prokuratura mající v moci rozhodovat o osudu stíhaných osob, poněvadž tato mohla nejenom vazbu takřka bezmezně v přípravném řízení prodlužovat, ale taktéž vazbu na obviněného uvalit. Teprve po roce 1990 dochází k postupné realizaci snahy uvedený nepoměr v pravomocích soudů a prokuratury napravit, a to ve prospěch soudů, které jsou i nadále jedinými oprávněnými k rozhodování o omezení osobní svobody osoby obviněné ze stíhaného trestného činu, neboť pouze tyto jsou k tomu v demokratickém právním státě povolány jako na jiné moci nezávislé a nestranné instituce respektující základní lidská práva a svobody. Pro post totalitní období je dále charakteristické zdůrazňování principu subsidiarity, proporcionality, zdrženlivosti a fakultativnosti při zvažování uplatnění institutu vazby, jež apelují na její mimořádnost a výjimečnost dopadající jen na jinak neřešitelné situace, což se mj. projevuje postupným rozšiřováním mírnějších opatření vazbu substituujících.

Prostřednictvím osobní svobody, kterážto ztělesňuje v právním státě jedno z nejvýznamnějších základních lidských práv chráněné jak vnitrostátními normami, a to předně ústavními, tak normami mezinárodními, do něhož smí být zasahováno jen zřídka s ohledem na restriktivní přístup při výkladu zákonem upravených přípustných intervencí a jen v nezbytně nutném rozsahu, a principu presumpce nevinu vycházejícím z představy o slušnosti a ukázněnosti každého jednoho z nás, jsem v kapitole druhé nastínila potřebu uchýlovat se k vazbě jen ve zcela krajních případech. Tato jest nejzávažnějším zásahem do osobní svobody osoby, u níž presumujeme až do právní moci odsuzujícího rozsudku, k němuž v případě neunesení důkazního břemene orgány činnými v trestním řízení vůbec nemusí dojít, její nevinu, separujícím ji od jejího běžného, osobního i rodinného života, dehonestujícím ji často nenávratným způsobem na cti a znesnadňujícím sociální ingerenci vedoucí k sociálnímu vyloučení. S ohledem na uvedené závažné důsledky spojené s vazebním stíháním obviněných je nutností přistupovat k ní jako k prostředku *ultima ratio* spočívajícího v uchýlení se k jejímu uvalení jen v nezbytně nutných případech, není-li jiného přijatelného řešení, a to při striktním dodržení zákonem stanovených a judikaturou vrcholných soudních institucí konkretizovaných podmínek a při vypořádání se se všemi lidskoprávními aspekty s ní neoddělitelně spojenými.

Jednotlivé zákonné podmínky vazby jakožto konkrétní projevy a záruky principu *ultima ratio*, na jejichž splnění je zapotřebí bezvýjimečně lpět nejen tehdy, jde-li o její uvalení, nýbrž i o její prodlužování, jsou podrobněji rozvedeny v poslední a nejobsáhlejší třetí kapitole. Vazba jako opatření plnící čistě funkci zajišťovací, s určitou zvláštností týkající se vazby předstížené představující spíše bezpečnostní opatření vedené zájmem o prevenci kriminality, přichází v úvahu teprve tehdy, je-li dostatečně odůvodněno podezření ze spáchání trestného činu konkrétní osobou, vůči níž bylo zahájeno usnesením doručeným do vlastních rukou trestní stíhání, přitom tento vyšší stupeň podezření jsou soudy, resp. soudci povinni zkoumat jako předběžnou otázku. Ke každé trestní věci musí obecné soudy přistupovat individuálně a zohlednit veškeré okolnosti s ní související, a v případě existence konkrétních skutečností, záležejících v jednání samotného obviněného nebo v objektivní konstelaci určitých okolností, z nichž vyplývá reálná a bezprostřední hrozba některého z jednání vymezených v § 67 TrŘ, musí tyto náležitě zdůvodnit, aby se vyvarovaly neoprávněnému zásahu do osobní svobody doposud nevinné osoby, když se nelze spokojit s pouhou formální citací zmiňovaného ustanovení

TrŘ. Při subsumpci oněch konkrétních skutečností pod ten který vazební důvod se obecné soudy neobejdou bez judikatury zejm. Ústavního soudu a ESLP, jež je konkretizuje a dále specifikuje. Nadto je nutné v každém případě, nejde-li o substituci vazby koluzní, zkoumat možnost nahrazení vazby některým z mírnějších opatření upravených v TrŘ a ve věcech mladistvých „delikventů“ rozšířených o v ZSVM upravené umístění v péči důvěryhodné osoby, dopadající též na obavu vyjádřenou § 67 písm. b) TrŘ, když k vazbě se lze uchýlit jedině tam, kde nelze jejího účelu dosáhnout za uložení některého z nich, čímž TrŘ apeluje na dodržování principu subsidiarity. Za největší slabinu těchto opatření považují (ne)možnost jejich účelné kontroly, resp. kontroly plnění povinností z nich plynoucích. Projevem principu proporcionality, vyžadujícím dosažení určité intenzity společenské škodlivosti stíhaného skutku vyjádřené trestní sazbou, jest nemožnost uvalení vazby, s výjimkou naplnění tzv. zpřísněných (kvalifikovaných) důvodů, je-li trestní stíhání vedeno pro tzv. bagatelní trestný čin. Neméně významnou záruku a též zákonnou podmínku pojednávaného institutu představuje právní úprava procesu rozhodování o vazbě, jež je svěřeno primárně do rukou nezávislých a nestranných soudů majících povinnost ctít a respektovat základní lidská práva a svobody, když státním zástupcům TrŘ ponechává pravomoc rozhodovat o vazbě jen omezeně, a to pouze ve prospěch obviněného, přičemž obviněnému současně přiznává proti takovým usnesením brojit stížností a brát se tak aktivně o svá práva, což mu ostatně umožňuje i přiznáním práva být slyšen a práva žádat, i opakovaně, o propuštění na svobodu, byť za současného uložení některého ze substitučních opatření. Další stěžejní zárukou pro obviněného, že tento nebude na svých právech omezován zcela svévolně bez jakékoli zákonné limitace zabraňující svévoli orgánů veřejné moci, ztělesňuje stanovení jednak nepřekročitelných lhůt pro přezkoumávání vazebních důvodů příslušnými orgány a jednak maximální přípustné celkové doby trvání vazby odvislé od typové závažnosti stíhaného skutku a diferencované podle stádia trestního řízení s tím, že ač uvedená úprava dle mého názoru představuje výrazný pokrok z hlediska garance ústavně zakotvené osobní svobody, tak přesto se domnívám, že maximální meze jejího trvání nezohledňují, vyjma mladistvých, kde ZSVM výrazně tyto lhůty limituje s ohledem na neukončený mentální a fyzický vývoj adolescentů, závažnost a fatálnost důsledků, jež vazba na nevinného člověka může mít. I přes výše uvedené zákonné podmínky jest ovšem nezbytné pamatovat na to, že vazba je v českém právním řádu pojímána jako institut fakultativní, tedy není povinností rozhodujících orgánů se k němu uchýlovat.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4;
- JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. V Praze: Leges, 2018. ISBN: 978-80-7502-278-3;
- GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7;
- RŮŽIČKA, M. a ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-817-7;
- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-348-5;
- NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4;
- FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J., SEDLÁČKOVÁ, J. a ŽÁTECKÁ, E. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-246-4;
- DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7;
- STŘÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J. a HÁJEK, R.. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl – Trestní řád*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-803-1;
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1;
- WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6;
- MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975. Praktické příručky (Orbis).

- ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-100-4.

Seznam použitých internetových zdrojů

- ADAMEC, M. Prokuratura a její vývoj na našem území. In: *Epravo.cz* [online]. 2016. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html?mail>;
- CIBIENOVÁ, M. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. In: *Epravo.cz* [online]. 2015. [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrazeni-vazby-dohledem-probacniho-urednika-97644.html>;
- JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení. In: *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2013 [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rozeni>;
- GALOVCOVÁ, I. Custody in Czech Criminal Proceedings. In: *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право» № 54*. Головна [online]. Užhorod: Katedra ústavního práva a právní komparatistiky Právnické fakulty UzhUN, 2019 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.54/43.pdf>;
- European Court of Human Rights. *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights* [online]. Council of Europe, 2018 [2019-03-28]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf;
- European Court of Human Rights. *Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights* [online]. Council of Europe, 2018 [2019-03-28]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_ENG.pdf;
- Office of The High Commissioner for Human Rights in cooperation with The International Bar Association. *HUMAN RIGHTS IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers*. Professional Training Series No. 9 [online]. United Nations: New York and Geneva, 2003, s. 175 [2019-03-28]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training9chapter5en.pdf>.

Seznam použitých právních předpisů

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů;
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.;
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů;
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech;
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže);
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte;
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci;
- Zákon č. 119/1973 ř.z., jímž se uvádí trestní řád;
- Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád);
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použité judikatury

- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004 sp. zn. IV. ÚS 307/03;
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 1997 sp. zn. III ÚS 271/96;
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/10;
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2000 sp. zn. I. ÚS 645/99;
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 63/06;

- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2005 sp. zn. IV. ÚS 689/05;
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 612/06;
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/94;
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2002 sp. zn. I. ÚS 77/02;
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2002 sp. zn. I. ÚS 432/01;
- Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 15/01;
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2013 sp. zn. II. ÚS 1465/13;
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2016 sp. zn. 452/16;
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2004 sp. zn. III. ÚS 554/03;
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 1999 sp. zn. III. ÚS 539/98;
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004 sp. zn. II. ÚS 93/04;
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2000 sp. zn. IV. ÚS 582/99;
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 1997 sp. zn. II. ÚS 347/96;
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2000 sp. zn. III. ÚS 103/99;
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2002 sp. zn. I. ÚS 371/02;
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2001 sp. zn. I. ÚS 381/01;
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2002 sp. zn. II. ÚS 185/02;
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2000 sp. zn. IV. ÚS 137/2000;
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2013 sp. zn. I. ÚS 2183/12 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1998 sp. zn. III. ÚS 18/98;
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. 11. 1996 sp. zn. IV. ÚS 226/96;
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 185/14 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 1/94;
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2665/13 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2014 sp. zn. II. ÚS 2086/14 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. III. ÚS 148/97;
- Nález ústavního soudu ze dne 23. 5. 2006 sp. zn. I. ÚS 470/05;
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2001 sp. zn. IV. ÚS 257/2000;
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 1994 sp. zn. II. ÚS 138/93;
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2006 sp. zn. I. ÚS 263/05;
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016 sp. zn. II. ÚS 2930/16 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004 sp. zn. I. ÚS 40/04;

- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016 sp. zn. III. ÚS 2787/15 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 45/04;
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 6. 2005 sp. zn. IV. ÚS 269/05;
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2012 sp. zn. I. ÚS 2632/12 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 5. 2015 sp. zn. I. ÚS 3944/14 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2002 sp. zn. IV. ÚS 537/01;
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2016 sp. zn. I. ÚS 2652/16 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2665/13;
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2014 sp. zn. I. ÚS 1694/14 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2015 sp. zn. I. ÚS 217/15 – 1;
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2208/13 – 2;
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2001 sp. zn. I. ÚS 303/01;
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2007 sp. zn. II. ÚS 530/06;
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996 sp. zn. III. ÚS 83/96;
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1996 sp. zn. IV. ÚS 154/96;
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2006 sp. zn. II. ÚS 718/05;
- Rozsudek ESLP ve věci Krejčíř proti České republice ze dne 26. 3. 2009; číslo stížnosti: 39298/04 a 8723/05;
- Rozsudek ESLP ve věci Fešar proti České republice ze dne 13. 11. 2008, číslo stížnosti: 76576/01;
- Rozsudek ESLP ve věci Knebl proti České republice ze dne 28. 10. 2010, číslo stížnosti: 20157/05;
- Rozsudek ESLP ve věci Crabtree proti České republice ze dne 25. 2. 2010, číslo stížnosti: 4116/04;
- Rozsudek ESLP ve věci Nikolova proti Bulharsku ze dne 25. 3. 1999, číslo stížnosti: 31195/96;
- Rozsudek ESLP ve věci Punzelt proti České republice ze dne 25. 4. 2000, číslo stížnosti: 31315/96;
- Rozsudek ESLP ve věci Ereren proti Německu ze dne 6. 11. 2014, číslo stížnosti: 67522/09;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013 4 Tdo 1573/2012;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2015 sp. zn. 30 Cdo 827/2014;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016 sp. zn. 30 Cdo 4059/2015;

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2017 sp. zn. 11 Tdo 1174/2017;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003 sp. zn. 4 Tz 24/2003;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1992 sp. zn. 6 To 14/92, publikované pod č. 29/1993 Sb. rozh. tr.;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 1985 sp. zn. To II 008/85;
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004 sp. zn. 8 Tvo 42/2004;
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2003 sp. zn. 3 To 656/2003;
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014 sp. zn. Tpjn 302/2013;
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995 sp. zn. 7 To 2/95, publikované pod č.: 39/1995 Sb. rozh. tr.;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 8. 2004 sp. zn. 8 To 116/2004;
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993 sp. zn. 7 To 251/93;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 7. 2015 sp. zn. 4 To 67/2015;
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003 sp. zn. 4 To 558/2003;
- Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 9. 1994 sp. zn. 4 To 645/94;
- Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 3. 2002 sp. zn. 3 To 190/2002;
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2002 sp. zn. 4 To 3/2003;
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 4. 2002 sp. zn. 4 To 263/2002;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2004 sp. zn. 4 Tmo 11/2004;
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2005 sp. zn. 63 Tm 3/2005.

Seznam ostatních zdrojů

- KRATOCHVÍL, J. Trestní soudci a základní lidská práva: bezmezná víra v trestní řád. *Trestněprávní revue: Odborný recenzovaný časopis pro trestní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2018, **17**(7-8), s. 172-179;
- Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1961 Sb., TrŘ;

- Stanovisko Nejvyššího soudu ČR - kolegium ze dne 3. 7.1984, sp. zn. Tpj 99/84 [ASPI ID: JUD14502CZ].

Abstrakt: Vazba jako prostředek *ultima ratio*

Tato diplomová práce pojednává o institutu vazby jakožto nejzávažnějším z trestně-procesních zajišťovacích institutů, k němuž by se orgány činné v trestním řízení měly uchýlovat jen v krajních případech a to při striktním splnění zákonných podmínek. Smyslem této práce je vysvětlit prostřednictvím ústavou garantované osobní svobody a presumpce nevinny, kteréžto jsou vazbou nejvíce dotčeny, nezbytnost lpět na jejím využívání jen v situacích, kdy není jiného východiska a nelze účelu trestního řízení dosáhnout jinými mírnějšími opatřeními, tedy aplikovat ji jako opatření *ultima ratio*. Stěžejní část této práce je pak věnována jednotlivým zákonným požadavkům současné účinné právní úpravy, jež mají zajistit respektování uvedeného přístupu i v praxi. Ve zmíněné části je podrobněji rozebrán postup orgánů rozhodujících o vazbě, které si před učiněním rozhodnutí o ní musí předně zodpovědět otázku, zda-li je trestní stíhání osoby důvodné a zda je dosažen určitý stupeň podezření, že tato trestný čin spáchala. Po jejím vyřešení jest zapotřebí zkoumat existenci konkrétních skutečností odůvodňujících některou(é) z obav taxativně vypočtených v trestním řádu (vazba útěková, koluzní a předstižná) a tyto následně náležitě odůvodnit, čemuž se detailněji věnuje kapitola týkající se vazebních důvodů. Přitom se rozhodující orgán musí vypořádat s tím, jestli jsou v dané trestní věci splněny podmínky pro nahrazení vazby některým ze substitučních opatření blíže specifikovaných v samostatné kapitole (záruka, slib obviněného, dohled probačního úředníka, předběžné opatření, peněžitá záruka a umístění v péči důvěryhodné osoby), a případně jej uložit přednostně namísto omezení osobní svobody vazbou. Pozornost je v této práci soustředěna rovněž na problematiku rozhodování o vazbě a s ní související právo na spravedlivý proces a na další významnou záruku základních práv obviněného představovanou jednak uzákoněním nejvyšší přípustné doby jejího trvání diferencované podle typové závažnosti stíhaného trestného činu, při jejímž uplynutí osobu nelze dále omezovat na její osobní svobodě, a dále možností obviněného kdykoli žádat o propuštění z vazby na svobodu.

Abstract: Criminal custody as an *ultima ratio* instrument

This thesis deals with a criminal custody which is considered as the most serious instrument within criminal procedural security measures which should be used by law enforcement authorities only in the most extreme cases when all of the legal conditions are strictly fulfilled. One of the purposes of this thesis is to explicate, through personal freedom and presumption of innocence both guaranteed by the Czech Constitution and both significantly affected by custody, the importance of using this instrument only in situations without any other solution when it is impossible to reach the purpose of criminal proceedings by using some of the more lenient measures, it means to use the custody just as an *ultima ratio* instrument. A crucial part of this thesis pays attention to the individual legal conditions of current effective legislation that should ensure observance of this principle also in practice. In the mentioned part the procedure of the authorities deciding on custody is analysed in detail that authorities firstly must resolve the question if the prosecution of a specific person is justified and if a certain specific degree of suspicion is achieved proving that this one perpetrated an offence. After that it is necessary to investigate the existence of concrete fact justifying some of the frights exhaustively enumerated in the Criminal Procedure Code (flight risk, collusive and preventive custody) and than the competent authority must these facts properly substantiate, this issue is analysed in the chapter dealing with the reasons for the custody. As well as these questions the competent authority must consider if it is possible to substitute the custody for some of the subsidiary measures discussed in a separate chapter (a guarantee, a promise of the accused, a supervision of a probation officer, an interlocutory injunction, a bail and a placement in the care of a trusted person), and if the conditions are fulfilled, it is necessary to impose them instead of place the accused in custody. This thesis also deals with the issue of deciding on custody associated with the right to a fair trial, the duration of custody which can not be exceeded and the right of the accused to be released are as well discussed.

Klíčová slova:

Vazba

Osobní svoboda

Ultima ratio

Key words:

Criminal custody

Personal freedom

Ultima ratio